

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ MAHKEME TEŞKİLATI*

Organization of the United States Court

Yusuf Solmaz BALO**

ÖZET

ABD adalet sistemi dünyadaki eşsiz sistemlerden birisidir ve Amerika dünyanın en gelişmiş yargı sistemlerinden birine sahip olması ile ünlüdür. Bu sistem federal sisteme bağlı olarak, eyalet ve federal mahkeme örgütlenmesi olmak üzere iki ayrı ve birbirine tamamlayan sisteme sahiptir.

Amerikan hukuk sistemi İngiliz hukuk sistemi mirasının bir parçasıdır ve adversarial adalet sistemine dayanmaktadır. Birleşik Devletler ikili mahkeme teşkilatına sahiptir. Her bir teşkilat yetkisini Anayasa ve kanunlardan almaktadır.

Eyaletler kendi mahkeme teşkilat modellerini oluşturma konusunda yetkili olmakla birlikte, eyalet adalet sistemleri ve mahkeme yapılanmaları ortak yönler taşımaktadır.

Amerikan mahkeme teşkilatı sisteminin ortak yönleri; ikili mahkeme teşkilatına sahip olması, sistemin rekabeti ön planda tutması, sistemin esnek olması ve yerel değerlere önem vermesidir.

* Bu makale, TÜBİTAK tarafından sağlanan destek kapsamında 2010-2011 döneminde ABD University of North Carolina at Charlotte yürütülen çalışmalarda hazırlanmıştır.

** Dr., Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdür Yardımcısı (ysbalo@adalet.gov.tr).

Bu makalede, eyalet ve federal mahkeme yapılanması irdelenmiş, Amerikan mahkeme yapılanmasının temel özellikleri belirlenmeye çalışılmış ve bunların Türkiye bakımından uygulanabilirlikleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Federal mahkeme sistemi, eyalet mahkeme sistemi, ikili mahkeme sistemi, ABD Yüksek Mahkemesi, eyalet mahkeme yönetimi.

ABSTRACT

The justice system in the United States is one of the most unique in the world and the US is renowned for having one of the most sophisticated judicial systems. It consists of two separate levels of courts, state and federal, that can peacefully co-exist under the concept of federalism.

The U.S. legal system is in part inherited from English common law and depends on an **adversarial system of justice**. The United States has a "**dual court system**" consisting of **state courts** that primarily hear civil and criminal cases related to state laws and state constitutional issues, and **federal courts** that primarily hear civil and criminal cases related to federal laws, US treaties and the US Constitution.

Although each state is free to organise its own court organization, most states justice systems have several features in common.

Important features of the federal and state level organization of the American court; have a dual court system, system to keep at the forefront of the principles of competition, have flexible structures in the system and the protection of local values.

In this article examined the federal and state court system, tried to determine the basic features of the American courts organization and examined the applicability of the system in relation to Turkey.

Keywords: Federal court system, state court system, dual court system, The U.S. Supreme Court, state court administration.

I. GİRİŞ

Amerika Birleşik Devletleri, (the United States of America) 50 tane eyalet ve 1 tane federal bölgeden oluşan federal bir cumhuriyettir. Federal Anayasa, her eyalete kayda değer ölçüde bağımsızlık ve yetki veren bir cumhuriyet kurmuştur. Federal hükümetin yetkileri Anayasa'da tayin edilen sınırlar içinde belirlenmiştir ve geri kalan hususlarda düzenleme yapma yetkisi ABD Anayasasıyla eyaletlere bırakılmıştır (U.S.A. Any. Ek m.10).

ABD adalet sistemi dendiğinde, bilinmelidir ki, bu Ülkede tek bir yargı sistem tipikliği bulunmamaktadır. *Aksine, ABD'de birbirinden farklılıklar gösteren 52 tane adalet sistemi tipikliği bulunmaktadır.* Bunlar, 50 eyalet, the District of Columbia ve federal yargı sistemidir.

ABD'nin diğer birçok yönü gibi, yargı sisteminin yapısı da toplumsal uzlaşmaya dayanmaktadır. ABD Anayasasının hazırlığı sürecinde, yargı sisteminin yapılandırılması hususunda iki farklı görüş ortaya çıkmıştır. Federalizm karşıtları, ulusal mahkeme olarak yalnızca Yüksek Mahkemenin (the Supreme Court of America) kurulmasını ve diğer hukuk ve ceza uyuşmazlıklarının tümünün eyalet mahkemelerinde görülmesi fikrini ileri sürmüştür. Federalizm taraftarları ise, eyaletlerin fazla güce sahip olmaması ve uyuşmazlıkların federal mahkemeler tarafından ele alınması görüşünü savunmuşlardır. Uzlaşabilmek için, her iki taraf savundukları görüşten nihayetinde taviz vermek durumunda kalmıştır ki, bu suretle ABD'nin ikili yargılama sistemi (*dual-court system*) oluşturulmuştur¹.

Belirtmek gerekir ki, ABD Anayasasının hazırlanmasında Amerikan gelenekleri de etkili olmuş ve eyaletlere kendi mahkemelerini kurma ve birçok hukuk ve ceza davasını bu mahkemelerde ele alma yetkisinin verilmesinde geleneklerinde etkisi olmuştur².

ABD Anayasası, egemenliğin kullanımını ulusal hükümet ile eyalet hükümetleri arasında dağıtmıştır. Federal Anayasa, gücün kullanımı bakımından, county, district veya şehir gibi yerel hükümetlerin güç kullanım yetkisi konusunda düzenlemeye yer vermiş değildir. Bununla birlikte, eyalet anayasalarında eyaletin idarî yapılanması ve bu yapılanma içerisinde yer alan yerel örgütlenmelerin ne şekilde güç kullanacağı düzenlenmiştir³.

¹ Schmallegger/Frank, s. 369.

² Cole/Christopher, s. 244.

³ Hall, s. 8.

Anayasa gereği, ABD hukukunda temelde iki yargı sistemi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi eyalet yargı sistemi, ikincisi ise federal yargı sistemidir. Konumuz bakımından bu ikili hukuk sisteminin dezavantajı, hukukta bir birlik ve uyumun sağlanamamasıdır. Avantajı ise, eyaletlerin hukuk sistemleri arasındaki **rekabete** bağlı olarak elde edilen olumlu sonuçlardır⁴.

Egemenliğin kullanım yetkisinin ulusal hükümet ile eyalet hükümetleri arasında paylaşımı federalizmin bir gereği olduğuna göre, yargı yetkisinin kullanımının da bu çerçevede pay edilmesi gerekmektedir ki, bu, ABD’de neden dolayı ikili bir adalet sisteminin (dual-court system) bulunduğu sorusunun cevabını oluşturmaktadır. ABD Anayasası yargı yetkisinin kullanımı bakımından federal yargının yetkilerini sınırlı olarak saymış (Any. m.3), geriye kalan hususlarda ise eyaletlere yetki vermiştir. Bir anlamda, federal yargı yetkisine verilmemiş olan hususlarda yargılama yetkisi eyaletlere aittir (U.S.A. Any. m.3, Ek m. 10).

Gelişen ülkelerin ortak değerlerinden biri de sahip buldukları hukuk sistemlerinin de bu gelişmeyi yansıtmakta oluşudur. Günümüz dünyasında, sadece ekonomik ya da sosyo-kültürel alanda değil, aynı zamanda hukuk alanında da çok ciddi rekabet yaşanmakta, hukuk alanında Amerikan yaklaşımı bazı ülkeler tarafından benimsenmekte ve Amerikan hukuk sistemi, artan bir şekilde bu rekabette etkisini göstermektedir⁵. Türkiye’de de Amerikan hukuk sistemi kaynaklarından geniş ölçüde yararlanılmaya başlanılmıştır.

Hukuk sistemlerinin anlaşılması ve bu sistemden sonuçlar çıkarılmasında, ülkenin mahkeme teşkilatının da bilinmesinde yarar bulunmaktadır. Çünkü, ceza adaleti sisteminde yer alan kolluk, savcılık, denetimli serbestlik, ceza infaz kurumları, treatment programları gibi unsurların yürüteceği işlerin genelinde mahkeme kararına ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle mahkemeler, ceza adaleti sisteminde hayati rol oynamaktadır⁶.

⁴ Can, Mustafa, ABD Yargı Sistemi ve Uyuşmazlıkların Çözümü, Mevzuat Dergisi, Yıl 6, Sayı 69, Eylül 2003, <http://www.mevzuatdergisi.com/2003/09a/04.htm>, erişim tarihi: 02.12.2011.

⁵ Hakeri, s. 5. Bu rekabette, ABD hukuk sisteminin “başı çekmeye” devam edeceği hakkında bkz. Can, <http://www.mevzuatdergisi.com/2003/09a/04.htm>, erişim tarihi: 02.12.2011.

⁶ Neubauer, s. 2.

Bu çalışmada, ABD hukuk sisteminin anlaşılmasına katkı sunmak amacıyla, ABD federal ve eyalet mahkeme teşkilatlanması ve bunların yargı yetkisinin sınırları irdelenmiş, Türkiye bakımından uygulanabilir sonuçlar belirlenmeyi çalışılmıştır.

Çalışmanın kapsamını federal ve eyalet mahkeme teşkilatlanması oluşturmakta olup, savcılık ve ABD adalet sisteminde oldukça etkin olan baroların ve avukatların teşkilatlanması ve bunların mahkeme sistemi içindeki rolleri üzerinde durulmamıştır.

Öte yandan bilmekteyiz ki, ABD mahkeme sistemi çoklu otonom mahkemelerden oluşturulmuş olduğundan dolayı, ABD mahkeme sistemini kesin çizgilerle sınıflandırmak efsane bir şeydir⁷.

II. Eyalet ve Federal Mahkemelerin Yargı Yetkisi-Kapsamı (Jurisdiction)

A- Eyalet Mahkemeleri

Eyalet mahkemelerinin yargı yetkisine, federal Anayasa ve federal kanunlarda açıkça federal yargılama yetkisi kapsamında olduğu belirtilmemiş olan durumlar girmektedir. Suçların önemli bir kısmının önlenmesi ve takibi eyaletlere bırakılmıştır. Öte yandan, veraset, haksız fiilden kaynaklanan uyuşmazlıklar, sözleşme hukukundan kaynaklanan davalar, aile hukuku, yerel yönetimler tarafından kabahat olarak kabul edilmiş eylemlere ilişkin davalar ve seçim konuları eyaletlerin yargı yetkisi kapsamında yer almaktadır⁸.

Öte yandan, eyalet mevzuatına göre suçlar, eyalet yasalarını veya yönetmeliklerini kapsayan eyalet anayasasıyla ilgili konular ve davalar, aile hukuku konuları, gayrimenkule ilişkin hususlar, özel sözleşme anlaşmazlıklarının çoğu (iflas hukuku altında çözülenler hariç), ticaret ile ilgili ve mesleki düzenlemeleri kapsayan konuların çoğu, mesleki ihmal veya suiistimal konularının çoğu, ortaklıklar ve şirketler gibi iş birliklerinin iç yönetimi ile ilgili sorunların çoğu, kişisel yaralanma davalarının çoğu, işçi yaralanmalarıyla ilgili tazminat taleplerinin çoğu ve veraset ve miras

⁷<http://www.uscourts.gov/FederalCourts/UnderstandingtheFederalCourts/Jurisdiction/DifferencebetweenFederalAndStateCourts.aspx>, erişim tarihi: 20/03/2011.

⁸<http://www.uscourts.gov/EducationalResources/FederalCourtBasics/CourtStructure/JurisdictionofStateAndFederalCourts.aspx>, erişim tarihi: 11.12.2011.

konuları, trafik ihlalleri ve motorlu araç kayıtlarına ilişkin uyuşmazlıklar konularında da eyalet mahkemeleri görevlidir⁹.

Federal Anayasaya göre, her eyalet diğer bütün eyaletlerin kanunlarına ve mahkeme kararlarına tam güven gösterecek ve uyacaktır (m.4). Bu nedenle, eyalet mahkeme kararları diğer eyaletler bakımından da sonuç doğurmakta ve infaz edilebilirlik özelliği taşımaktadır.

B- Federal Mahkemeler

Federal mahkemelerin yargılama yetkisi genel olarak Amerikan Anayasasının 3 üncü maddesinde düzenlenmiştir.

Federal mahkemelerin göreviyle ilgili olarak, ceza muhakemesi bakımından, ABD Ceza Muhakemesi Kanununda düzenleme bulunmaktadır. Buna göre, Kanunlarda açıkça eyalet mahkemelerine verilen yetki dışında, federal bölge mahkemeleri temel görevli mahkemelerdir (USC, Title 28, Part II, Chapter 211, § 3231). Bu anlamda, federal mahkemelerin, eyalet mahkemeleri karşısındaki yetkisi “*üstün - overlap*” bir yetkidir¹⁰.

Genel olarak ifade etmek gerekirse, Kongre tarafından kabul edilen kanunlarda yer alan suçlar, tarafları farklı eyalet sakini olanlar arasındaki belli bir miktarın üzerinde olan hukuk uyuşmazlıkları, bir kısım üst düzey kamu görevlileri ile yabancı büyükelçiler hakkındaki bazı davalar, radyo ve televizyon yayınlarıyla ilgili uyuşmazlıklar, federal yasaların (Örneğin, vergi, sosyal güvenlik, yayın, anayasanın vatandaşlara sağladığı haklar) kapsayan davaların çoğu, siyasi ve vatandaşlık hukukundan kaynaklanan davalar, eyaletlerin taraf olduğu uyuşmazlıklar, patent, telif hakkı ve diğer fikri mülkiyet konuları, anlaşmalar, yabancı ülkeler ve yabancı haklarını kapsayan davalar, belirli federal mülkiyetler üzerinde meydana gelen trafik ihlalleri ve diğer kabahatler, havayolu ve demiryolu düzenlenmesi de dâhil olmak üzere, eyaletler arası ve uluslararası ticaret ile ilgili konular, halka açık şirketlerin devir alınması da dâhil olmak üzere, menkul kıymetler mevzuatı ile ilgili davalar, deniz hukukundan (Admiralty law) kaynaklanan uyuşmazlıklar, bankacılık hizmetleri ve bankacılık güvenliğine ilişkin davalar, iş hukukundan kaynaklanan davalar, çevre hukukundan

⁹<http://www.uscourts.gov/EducationalResources/FederalCourtBasics/CourtStructure/Jurisdiction/OnOfStateAndFederalCourts.aspx>, erişim tarihi: 11.12.2011.

¹⁰ Siegel/Worrall, s. 333.

kaynaklanan davalar ve iflas (Bankruptcy) konularında federal yargı yetkilidir¹¹.

III. Mahkeme Teşkilatı

C- Federal Mahkemeler (The Federal Courts)

1- Genel Olarak

Eyalet mahkemeleri erken koloni (colonial) döneminde geliştiği halde, federal mahkemeler ancak U.S Anayasası ile kurulabilmiştir. Federal mahkeme sisteminin olmaması, ulusu küçük düşürmeye (national humiliation) katkı sağlayan önemli bir faktör olarak değerlendirilmiş ve daha sonradan Anayasada yapılan değişiklikle federal mahkeme sistemi kurulmuştur¹².

ABD federal mahkemelerinin yasal dayanağı Birleşik Devletler Anayasasının 3 üncü maddesinin birinci fıkrasıdır (Article III, Section 1). Maddeye göre, Birleşik Devletlerin yargı yetkisi bir yüksek mahkeme ile alt dereceli mahkemelerde toplanmıştır¹³.

Anayasa, Federal Yüksek Mahkemeden (U.S. Supreme Court) farklı olarak, U.S. federal mahkemelerinin kuruluşu ve onların yargı yerlerinin belirlenmesi yetkisini ABD Kongresine vermiştir. Hangi uyuşmazlıkların U.S. federal mahkemelerde görüleceğini belirleme yetkisi de yine Kongre'ye aittir (U.S. Any.m.3).

ABD federal mahkeme teşkilatına ilişkin hükümler ilk olarak 1789 tarihli Yargı Kanununda (Judiciary Act of 1789) düzenlenmiştir¹⁴. Halen ABD federal mahkeme teşkilatına ilişkin hükümler, Birleşik Devletler Kodunun “Yargı ve Yargısal Prosedür-Judiciary and Judicial Procedure” başlıklı 28 nci başlığı altında düzenlenmektedir.

Kongrenin federal mahkemelerin çalışmasıyla ilgili olarak üç temel yetkisi bulunmaktadır. Bunlar, bu mahkemelerde çalışacak hâkimlerin

¹¹ Schmallegger, s. 378; <http://www.uscourts.gov/EducationalResources/FederalCourtBasics/CourtStructure/JurisdictionOfStateAndFederalCourts.aspx>, erişim tarihi:11.12.2011.

¹² Biskupic, Joan/Witt, Elder, The Supreme Court &the Powers of the American Government, Congressional Quarterly INC., Washington, D.C. 1997, s. 1.

¹³ The United States Constitution, Lexis Nexis, 2005.

¹⁴ Berkley/Giles/Hackett/Kassoff, s. 223.

sayısını ve yerlerini belirlemek, Başkan tarafından atanın hâkimlerin atama kararnameini uygun bulmak ve son olarak yargı erkinin kullanacağı bütçeyi onaylamaktır¹⁵.

ABD federal mahkeme sistemi günümüzde üç seviyeden oluşmaktadır. Bunlar;

- İlk derece mahkemeleri (trial court) - U.S. bölge mahkemeleri (U.S. district courts),
- U.S. istinaf mahkemeleri (courts of appeals) ve
- U.S. Yüksek Mahkemesidir (Supreme Court of U.S.)¹⁶.

Federal mahkeme sisteminde, özel bir kısım durumlar bakımından özel mahkemelerin kurulmasına genel olarak şahit olmamaktayız. Bunun, ilk derece mahkemeleri bakımından (trial court), iki istisnası bulunmaktadır. Bunlar; U.S. Court of Federal Claims ve U.S. Court of International Trade'dir¹⁷.

Magistrate court hakimleri hariç olmak üzere, ABD Anayasasının 3 üncü maddesine göre kurulan mahkemele hâkimlerinin tamamı Senatonun tavsiyesi ve onayı (advice and consent) ile Birleşik Devletler Başkanı tarafından atanmaktadır¹⁸. Bu mahkemeler, Amerikan bölge mahkemeleri, Amerikan istinaf mahkemeleri, Amerikan Yüksek Mahkemesi, Amerikan iddia mahkemesi ve uluslararası ticaret mahkemesidir¹⁹. Magistrate mahkemesi (U.S. magistrate court) hâkimleri ise, baroya kayıtlı olan hukukçular arasından U.S. bölge mahkemesi hâkimleri tarafından atanmaktadır²⁰.

Federal hâkimler istifa etmedikçe veya vatan hainliği, rüşvet veya önemli bir suçlama nedeniyle Kongre tarafından görevden alınmadıkça ömür boyu görev yaparlar.

¹⁵<http://www.uscourts.gov/FederalCourts/UnderstandingtheFederalCourts/FederalCourtsInAmericanGovernment.aspx>, erişim tarihi: 16/03/2011.

¹⁶ Hakeri, s. 18.

¹⁷ Fine, Toni M., New York University Law School, <http://www.lawyerintl.com/law-articles/2233-How%20the%20U.S.%20Court%20System%20Works>, erişim tarihi: 04/02/2011.

¹⁸ Carmen, s. 4.

¹⁹ Açıkgül, s. 47.

²⁰ Carmen, s. 6.

Eyalet mahkemelerinin örgütlenme şekline uygun olarak tasarlanmış olan²¹ federal mahkemelerin yargı yetkisi sınırlıdır. Sadece belirli türdeki dava ve uyuşmazlıklar bakımından yargı yetkisine sahiptirler. Bununla birlikte federal mahkemelerin Amerikan adalet sistemindeki etkinliği ve yargılama yetkisi zamanla artmıştır²².

Federal bölge mahkemelerinin (the U.S. district court) bir dairesi olarak örgütlendirilmiş olan **ABD iflas mahkemeleri**, iflas davalarını yürütmektedir.

Magistrate hâkimler ise, federal bölge mahkemelerinin bir kısım işlerini yürütmektedirler. Magistrate mahkemeleri sınırlı yetkili mahkemeler olup, basit nitelikteki suçlar ile maddi değeri düşük olan hukuk uyuşmazlıklarına bakmakla görevlidirler. Öte yandan, bu mahkemeler federal suçlarla ilgili olarak yürütülmekte olan soruşturmalarda hâkim kararına ihtiyaç duyulan hususlara bakmakla da görevlidirler²³. Ayrıca, suçlamanın sanığa tebliği ve yönlendirilmesi, teminatla salıverilme veya teminatla tutukluluğun kaldırılması konularında da görevi bulunmaktadır²⁴.

Birleşik Devletler Marshals Servisi (The United States Marshals Service) federal adliyeler ile federal hâkimlerin güvenliğinden sorumludur²⁵.

2- Federal Mahkeme Sistemi (the Federal Court System)

a. İlk Derece Mahkemeleri (Trial Courts)

aa. Federal Bölge Mahkemeleri (The U.S. District Courts)

aaa. Genel olarak

A.B.D’de, federal davaların yürütülmesi ve buna bağlı olarak adli örgütlenmenin sağlanması amacıyla, Birleşik Devletleri oluşturan tüm eyaletler ve eyalet düzeyinde olmamakla birlikte Birleşik Devletlerin yönetimi altında bulunan topraklar (territories of the United States)²⁶ 94 federal yargı bölgesine ayrılmıştır.

²¹ Acker/Brody, *Criminal Procedure, A Contemporary Perspective*, Second Edition, Jones and Bartlett Publishers, Sudbury, Massachusetts 2004, s. 29.

²² Biskupic/Witt, s. 1.

²³ Carmen, s. 6; Bu hakimliklerin Türkiye bakımından da kısmen uygulanması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Dipnot 62.

²⁴ Schmallegger, s. 378.

²⁵ “Understanding the Federal Court”, <http://www.e-booksdirectory.com/details.php?ebook=3274>, s. 3. Erişim tarihi: 02.08.2011.

²⁶ Bunlar, the Virgin Adaları, Guam ve the Northern Mariane Adalarıdır.

Federal yargının ilk derece mahkemesi (original jurisdiction), tüm eyaletlerde ihtiyaç görülen sayıda kurulmuş olan ABD bölge mahkemeleridir (The U.S. district court)²⁷. Bu mahkemeler federal bidayet mahkemesi (federal trial court) olarak da adlandırılmaktadır²⁸.

Federal bölge mahkemelerinin kuruluşu 1789 tarihli the Judiciary Act dayanmaktadır²⁹. Bu tarihte her bir bölgede bir bölge mahkemesi kurulmuştu. Zamanla nüfusun artışına bağlı olarak bölge mahkemelerinin sayısı arttırılmıştır.

Bu mahkemeler temel federal yargılama mahkemeleri olarak da kabul edilmekte olup³⁰, mahkemelerin yer itibarıyla yetkilerinin belirlenmesinde (jurisdiction) coğrafi yapılanma esas alınmıştır³¹. Bu mahkemeler, federal hukuk, ceza ve idarî uyumsuzluklara bakmakla görevlidir.

Halen federal bölge mahkemeleri 94 bölgede kurulmuş olup, bu mahkemeler tek hakimden oluşmaktadır. Buralarda görev yapan hâkimlerin sayısı yaklaşık olarak 650'dir. Bu mahkeme hâkimleri ABD başkanı tarafından atanmaktadır. Ancak bu atamanın Senato tarafından onay görmesi gereklidir³². Federal bölge mahkemesi hâkimleri iyi davranışları süresince (during good behavior) görevlerine devam eder (USC, Tittle 28, Part I, Chapter 6, § 134).

Bu mahkemelerde, bölge hâkimine yardımcı olması amacıyla ayrıca full-time ve part-time istihdam edilen **magistrate hakimler** bulunmaktadır.

94 federal bölge mahkemesi yargı bölgesinin her birinde, federal bölge mahkemelerinin bir dairesi olarak görev yapmak üzere bir tane iflas mahkemesi (*The U.S. bankruptcy court*) bulunmaktadır (USC, Tittle 28,

²⁷ ABD'nin bazı eyaletlerinde eyalet mahkemesi olarak görev yapmakta olan mahkemelerin bir kısmı da "districit court" olarak adlandırılmaktadır. Federal devletin sahip olduğu "district court"lar ile bu mahkemeler arasındaki farkı ifade edebilmek için, federal devletin sahip olduğu "districit court"lar "federal district court" veya "the U.S. districit court" olarak adlandırılmaktadır. Biz de çalışmada bu farkı ifade edebilmek amacıyla, federal bölge mahkemesi, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) bölge mahkemeleri veya Birleşik Devletler bölge mahkemeleri ifadelerini kullandık.

²⁸ Gaines/Miller, s. 194.

²⁹ Schmallegger, s. 378.

³⁰ Barlow, s. 423.

³¹ <http://www.lawyerintl.com/law-articles/2233-How%20the%20U.S.%20Court%20System%20Works>, erişim tarihi: 02/04/2011.

³² Schmallegger, s. 378; Barlow, s. 427; Carmen, s. 5; Acker/Brody, s. 30.

Part I, Chapter 6, § 151)³³. İflas mahkemesi hakimi, federal bölge mahkemesi hakimi olarak görev yapmakta ve aksine bir düzenleme olmadıkça, federal bölge mahkemelerinin tabi olduğu kurallarla bağlıdır (USC, Tittle 28, Part I, Chapter 6, § 151)³⁴. İflas mahkemesinde birden fazla hâkim görev yapmaktadır (USC, Tittle 28, Part I, Chapter 6, § 154)

ABD federal bölge mahkemeleri, federal suçlar, kanunda belirlenmiş ola özel hukuk ve idarî uyuşmazlıklar bakımından esas yargılama (original jurisdiction) yetkisine sahip mahkemelerdir³⁵. Bu nedenle, federal district mahkemeleri, “civil district mahkemesi” ve “criminal district mahkemesi” olarak ikiye ayrılmaktadır³⁶.

Her bir federal bölge mahkemesinde görev yapacak hâkim sayısı Kanunla belirlenmiştir (USC, Tittle 28, Part I, Chapter 6, § 133)

bbb. Bulunduğu bölgeler

Eyaletler ve ABD toprakları olarak kabul edilen alanlarda dahil olmak üzere ABD’de 94 tane federal yargı bölgesi bulunmaktadır³⁷. Hemen her eyalette bir federal bölge Mahkemesi bulunmaktadır. Bazı eyaletlerde nüfus ve iş yoğunluğu göz önünde bulundurularak, daha fazla sayıda federal bölge mahkemesi kurulmuştur.

Eyalet olarak kabul edilmeyen ancak toprak olarak Birleşik Devletlere bağlı durumda bulunan the Virgin Adaları, Guam ve the Northern Mariana Adaları ile Birleşik Devletlerin Başkentinin bulunduğu federal bölge olan the District of Columbia’da da bölge mahkemesi (U.S. district court) bulunmaktadır.

Bir federal bölge mahkemesi birden fazla daireden oluşabileceği gibi, her bir dairenin aynı bölge yargı çevresiyle yetkili olmak üzere başka bir yerde yargılama yürütmesi de mümkündür³⁸.

³³Schmallegger, s. 378.

³⁴<http://www.law.cornell.edu/uscode/text/28/151>, erişim tarihi: 14.08.2012.

³⁵Tobias/Petersen, s. 369.

³⁶Berkley/Giles/Hackett/Kassoff, s. 223.

³⁷California ve New York Eyaletlerinde 4, North Carolina Eyaletinde ise 3 tane U.S. bölge mahkemesi bulunmaktadır. Remy/Patrick/Saffell/Clayton, s. 238 vd.

³⁸Schmallegger, s. 378.

ccc. Görevleri

Federal Bölge Mahkemeleri (U.S. district courts), federal sistemin alt dereceli genel mahkemeleridir. Bu mahkemeler kendi yetki alanlarındaki federal ceza, hukuk ve idarî davalara bakmaktadır³⁹.

Bu mahkemeler, federal kanunların ihlalinin söz konusu olduğu her durumda yargılama yetkisine sahiptir⁴⁰. Öte yandan, suçun birden fazla eyalette işlenmiş olması veya bir eyalette işlenmiş olan suçun diğer eyaletlerde de devam ediyor olması durumlarında da yetkili mahkemelerdir. Yine hukuk uyuşmazlıkları bakımından da davanın taraflarının birden fazla eyalet mukimi olması durumunda bu mahkemeler yetkilidir⁴¹. Ayrıca, ABD'nin taraf olduğu hukuk davaları, ABD Anayasası, anlaşmalar ve federal düzenlemelerden kaynaklanan hukuk davaları da bu mahkemelerde görülür⁴².

bb. ABD Vergi Mahkemesi (The U.S. Tax Court)

Federal sistemde Birleşik Devletler bölge mahkemeleri (U.S. district court) federal hukuk, ceza ve idarî davaları ele almaktadır. Ancak federal vergi uyuşmazlıklarına ilişkin davalar federal bölge mahkemelerinin dışında, federal devletin bir ilk derece mahkemesi (trial court) olarak vergi mahkemesinde (the U.S. Tax Court) görülmektedir⁴³.

cc. ABD Uluslararası Ticaret Mahkemesi (The U.S. Court of International Trade)

ABD'nin uluslararası ticarî nitelik taşıyan uyuşmazlıklarına bakma görevi federal mahkemelere verilmiş ve bunun için Anayasanın 3 üncü maddesine dayanılarak özel yetkili A.B.D Uluslararası Ticaret Mahkemesi kurulmuştur⁴⁴.

³⁹ 2000 yılı istatistiklerine göre U.S. bölge mahkemelerinde 62.745 ceza davası, 275.517 hukuk davası görülmüştür. Son yirmi yılın verileri incelendiğinde federal bölge mahkemelerine gelen iş sayısının katlanarak arttığı görülmektedir. Konuyla ilgili ayrıntılı istatistikler için bkz. Schmallegger, s. 378. Öte yandan Schmallegger'e göre, iş sayısındaki artış oranı hâkim sayısına ve mahkeme olanaklarının miktarına yansımamıştır, s. 378.

⁴⁰ Schmallegger, s. 378.

⁴¹ Siegel/Worrall, s. 333.

⁴² İdare Dergisi, Sayı 466, Mart 2010, s. 165.

⁴³ Can, <http://www.mevzuatdergisi.com/2003/09a/04.htm>, erişim tarihi: 02.12.2011.

⁴³ Gaines/Miller, s. 194; Barlow, s. 423.

⁴⁴ Gaines/Miller, s. 194.

ABD Uluslararası Ticaret Mahkemesi 9 hâkimden oluşmakta olup, New York'da görev yapmaktadır (U.S. Code, 28. Title, Part I, Chapter 11, madde 251). Ancak, mahkemenin yargı yetkisi ulusaldır. Hâkimler, Senato'nun tavsiye ve onayı ile (by and with the advice and consent of the Senate) Başkan tarafından ömür boyu görev yapmak üzere (during good behavior) atanmaktadır (U.S. Code, 28. Title, m. 251/a). Hakimlerin en fazla 5 tanesi aynı siyasi partiden olabilir (U.S. Code, 28. Title, Part I, Chapter 11, madde 251).

Kanunda, New York dışındaki yargılamaların ne şekilde yapılacağı belirlenmesi konusunda, ABD Uluslararası Ticaret Mahkemesi başkanı yetki verilmiştir (U.S. Code, 28. Title, m. 256).

Federal ilk derece mahkemesi olarak U.S. bölge mahkemelerinin dışında, Federal İddialar Mahkemesi (the Court of Federal Claims) de bulunmakta olup, bu mahkeme de yargılama mahkemesi (trial court) olarak kabul edilmektedir.

Özel yetkili olan bu mahkeme District of Columbia'da görev yapmaktadır (USC, Tittle 28, Part I, Chapter 6, § 173). Mahkeme, ABD'ne karşı açılan maddi zararların tazmini davaları ile federal sözleşmelerden doğan uyumsuzluklara ilişkin davalar, federal hükümet birimleri tarafından malvarlıkları hakkında kanuna aykırı şekilde alınmış olan kararlara hakkındaki davalar ve Birleşik Devletlere karşı yöneltilmiş olan diğer tazmin davaları gibi devlete karşı yöneltilmiş olan taleplere bakmakla görevlidir.

Mahkeme, Senatonun tavsiyesi ve kabulüne bağlı olarak Amerikan Başkanı tarafından atanan 16 hâkimden oluşmaktadır. Mahkeme başkanı yine Amerikan Başkanı tarafından yetmiş yaşını tamamlamamış the Court of Federal Claims hâkimleri arasından ve onbeş yılığına atanmaktadır (USC, Tittle 28, Part I, Chapter 6, § 171, 172).

ee. ABD Gazilik İddiaları Mahkemesi (The U.S. Court of Appeals for Veterans Claims)

ABD Gazi Hizmetleri Bakanlığı, (The United States Department of Veterans Affairs) askerî gaziler yararına kurulmuş bir bakanlıktır. Amaç, askerlik hizmetleri nedeniyle gazi olan kimseler ile askerlik sonrası idareden

talepleri olan askerlerin taleplerini karşılamak, bunlara yönelik maddi ve manevi hizmetlerin sunumunu sağlamaktır⁴⁵.

The U.S. Gazilik İddiaları Mahkemesi, ABD Anayasasının vermiş olduğu yetkiye dayanılarak ABD Kongresi tarafından kurulmuştur (m.108). Mahkeme hakimleri, Senatonun uygun görmesiyle ABD Başkanı tarafından onbeş yıllığına atanmaktadır⁴⁶.

The U.S. Gazilik İddiaları Mahkemesi, bazı durumlarda ilk derece yargılaması yapmakta, ayrıca, gazilerin eğitim ödemeleri, engelli hizmetlerinden yararlanma, emeklilik durumlarıyla ilgili olarak Gaziler Kurulu (Board of Veterans' Appeals) tarafından verilen idarî nitelikteki kararlara karşı yapılan yasa yolu başvurularını da karara bağlamaktadır⁴⁷. Mahkeme ulusal yargı yetkisine sahiptir⁴⁸.

Mahkemenin kuruluş amaçlarından birisi de, tüm gazilerin mahkemeye eşit erişimini teminat altına almaktır⁴⁹.

ff. Askeri Mahkemeler

Federal sistemde Birleşik Devletler bölge mahkemeleri (U.S. district court) federal hukuk, ceza ve bir kısım idarî davaları ele almaktadır. Ancak askeri suçlara ilişkin davalar askeri mahkemelerde ele alınmaktadır⁵⁰. Askeri mahkemeler işlemlerini Askeri Adalet Kanunu (Uniform Code of Military Justice - U.S.C. 10 §§ 801–946) hükümleri çerçevesinde yürütmektedir. Bu mahkemeler bir ceza mahkemesidir⁵¹.

Askeri mahkemeler tarafından verilen ve kanunda belirlenmiş olan cezalara ilişkin ara kararlar, bir istinaf incelemesi yolu olarak (Intermediate review), duruma göre, Kara Kuvvetleri İstinaf Mahkemesi (The Army Court of Criminal Appeals), Donanma-Deniz Kuvvetleri Komutanlığı İstinaf Mahkemesi (the Navy-Marine Corps Court of Criminal Appeals), Sahil

⁴⁵<http://www.va.gov/>, erişim tarihi: 04/01/2011.

⁴⁶http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Court_of_Appeals_for_Veterans_Claims, erişim tarihi: 15.08.2012.

⁴⁷<http://www.uscourts.cavc.gov/>, erişim tarihi: 04/01/2011.

⁴⁸http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Court_of_Appeals_for_Veterans_Claims, erişim tarihi: 15.08.2012.

⁴⁹<http://www.uscourts.cavc.gov/>, erişim tarihi: 04/01/2011.

⁵⁰ Barlow, s. 423.

⁵¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Courts-martial_in_the_United_States, erişim tarihi: 16.08.2012.

Güvenlik İstinaf Mahkemesi (the Coast Guard Court of Criminal Appeals) ve Hava Kuvvetleri İstinaf Mahkemesi (the Air Force Court of Criminal Appeals) tarafından ele alınmaktadır⁵².

b. Federal İstinaf Mahkemeleri (The U.S. Circuit Courts of Appeal)

aa. Genel olarak

ABD’de federal düzeyde ara kanun yolu (intermediate) muhakemesi (istinaf muhakemesi)⁵³ yapmak üzere yapılandırılmış, yargı çevresi ve görevlerinde kısmi farklılıklar olan **13 istinaf mahkemesi** bulunmaktadır. Bu Mahkemeler “Circuit Courts” olarak adlandırılmaktadır⁵⁴. Bunlardan ilk 11 circuit mahkemesinin görev tanımları aynıdır, sadece yargı çevreleri farklıdır. Ancak, 12. Circuit ile 13. Circuit istinaf mahkemelerinin görev tanımında ve yargı çevresinde, ilk onbir circuit istinaf mahkemesine göre önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu mahkemelere ilişkin hükümler, U.S. Kodu’nun 28 numaralı başlığı altında, 1 inci part, 3 üncü chapter altında düzenlenmiştir. Ayrıca, askeri yargı bakımından intermediate kanun yolu muhakemesi yapan 1 tane Askeri İstinaf Mahkemesi de (the Court of Military Appeals) bulunmaktadır⁵⁵.

ABD’de 94 tane U.S. bölge mahkemesi bulunmakta olup, bu bölgeler, 12 bölgesel (regional circuits) yapı göz önünde bulundurulmak suretiyle organize edilmiştir (USC, Title 28, Part 1, Chapter 3, § 42- § 49)⁵⁶. Bu 12 bölgenin her biri aynı zamanda Circuit mahkemelerinden birinin yargı çevresini göstermektedir.

U.S. courts of appeals, yargı bölgesinde yer alan federal bölge mahkemelerinin kararlarına karşı yapılan yasa yolu başvurusunu incelemektedir. Öte yandan, bu mahkemeler yine yargı çevresinde bulunan

⁵² http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Court_of_Appeals_for_the_Armed_Forces, erişim tarihi: 04.01.2011.

⁵³ ABD istinaf mahkemeleri, 94 tane Federal District Courts, United States Tax Court, United States Court of International Trade, United States Claims Court, United States Court of Veterans Appeals kararlarına karşı yapılan yasa yolu başvurularını incelemek üzere yapılandırılmıştır.

⁵⁴ Bu şekilde adlandırmanın tarihsel gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Schmallegger, s. 370 vd.

⁵⁵ Barlow, s. 424.

⁵⁶ <http://www.uscourts.gov/FederalCourts/UnderstandingtheFederalCourts/CourtOfAppeals.aspx>, erişim tarihi: 03.04.2012.

federal yönetim organlarının (federal administrative agencies) kararlarına karşı başvurulmuş yasa yolu incelemesini de görmekle görevlidirler⁵⁷.

Federal istinaf mahkemeleri, yargı yetkisi kapsamında yer alan bölge mahkemelerinin kararları üzerinde zorunlu yargılama (*mandatory jurisdiction*) yetkisine sahiptir. Zorunlu yargılama yetkisi, ABD istinaf mahkemelerinin kendilerine getirilen davaları yargılaması gerektiği anlamına gelmektedir⁵⁸.

Federal istinaf mahkemelerinin sayısı, her bir istinaf mahkemesinin görev alanında kalan bölgeler (The U.S. Court of Appeals for the Federal Circuit – 13. Circuit için yetki alanı tüm federal bölgeler)⁵⁹ ile her bir istinaf mahkemesinde bulunacak hâkimlerin sayısı Kanunla düzenlenmiştir (USC. 28. Title, Part I, Chapter 11, madde 251)⁶⁰. Yine her bir circuit mahkemesinin hangi şehirlerde bulunacağı Kanunda düzenlenmiştir (USC, Title 28, Part 1, Chapter 3, § 48).

bb. Amerikan İstinaf Mahkemelerinin Örgütlenmesi ve Görevleri

ABD, U.S.courts of appeals veya U.S. circuit courts of appeals olarak adlandırılmakta olan onüç tane istinaf mahkemesi bulunmaktadır.

⁵⁷ Schmallegger, s. 379.

⁵⁸ Schmallegger, s. 380.

⁵⁹ **Birinci Circuit**, Maine, Massachusetts, New Hampshire, Puerto Rico, Rhode Island; **İkinci Circuit**, Connecticut, New York, Vermont; **Üçüncü Circuit**, Delaware, New Jersey, Pennsylvania, Virgin Islands; **Dördüncü Circuit**, Maryland, North Carolina, South Carolina, Virginia, West Virginia; **Beşinci Circuit**, District of the Canal Zone, Louisiana, Mississippi, Texas; **Altıncı Circuit**, Kentucky, Michigan, Ohio, Tennessee; **Yedinci Circuit**, Illinois, Indiana, Wisconsin; **Sekizinci Circuit**, Arkansas, Iowa, Minnesota, Missouri, Nebraska, North Dakota, South Dakota; **Dokuzuncu Circuit**, Alaska, Arizona, California, Idaho, Montana, Nevada, Oregon, Washington, Guam, Hawaii; **Onuncu Circuit**, Colorado, Kansas, New Mexico, Oklahoma, Utah, Wyoming; **Onbirinci Circuit**, Alabama, Florida, Georgia ve uygulamada **Onikinci Circuit** olarak kabul edilen District of Columbia Circuit, District of Columbia eyalet ve bölgeleri bakımından yetkili kılınmıştır (U.S.C, Title 28, Part 1, Chapter 3, § 41).

⁶⁰ District of Columbia ile 7. ve 8. circuitlerde 11'er temyiz mahkemesi hâkimi; 1. circuit'de 6; 10., 11. ve federal circuit'de 12; 2. circuit'de 13; 3. circuit'de 14; 4. circuit'de 15; 5. circuit'de 17; 6. circuit'de 16 ve 9. circuit'de ise 29 tane temyiz mahkemesi hâkimi olmak üzere toplam federal temyiz mahkemelerinde görev yapan temyiz mahkemesi hâkimi sayısı 179'dur.

aaa. Amerikan İstinaf Mahkemeleri – 12 Circuit (United States Courts of Appeals)

Birleşik Devletler Federal Circuit İstinaf Mahkemesiyle birlikte 13 tane olan Birleşik Devletler İstinaf Mahkemeleri aynı zamanda “circuit mahkemeleri” olarak da adlandırılmaktadır⁶¹. 12 Circuit mahkemesinden 11 tanesi için, tüm ABD ve bu Ülkeye eyalet olarak bağlı olmayan bölgeleri kapsayacak şekilde yargı bölgeleri belirlenmiştir.

13 ABD istinaf mahkemesinden (Circuit Courts) birisi Washington D.C.’de bulunan ve **12 nci Circuit** olarak da bilinen *The United States Court of Appeals for the District of Columbia*’dır. Bu Mahkeme, District of Columbia bölgesinde bulunan federal bölge mahkemesinden istinaf yoluyla kendisine intikal eden dosyaları incelemekte ve federal hükümetin bir çok bakanlık, kurum ve kuruluşlarının yürüttükleri işlem ve eylemler hakkında yapılan başvuruları istinaf mahkemesi olarak karara bağlamaktadır. Bu Mahkeme, 1982 yılında bazı istinaf mahkemelerinin birleştirilmesi suretiyle kurulmuştur⁶².

bbb. Federal İstinaf Mahkemesi – Federal Circuit (United States Courts of Appeals for the Federal Circuit)

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, federal mahkeme sisteminde özel mahkemelere sık yer verilmiş değildir. Bunun istinaf mahkemeleri bakımından istisnası, U.S. Court of Appeals for the Federal Circuit’dir.

Bu Mahkemenin ülke çapında - ulusal yargı yetkisi (*nationwide jurisdiction*) bulunmaktadır. Mahkeme, U.S. Court of Federal Claims, US Court of Veterans Appeals ve the Court of International Trade mahkemelerinin kararlarına karşı yapılan istinaf başvuruları ile federal bölge mahkemeleri (the U.S. district court) tarafından patent mevzuatı çerçevesinde verilmiş olan kararlara karşı yapılan yasayolu başvurularını incelemektedir⁶³.

⁶¹ Siegel/Worrall, s. 337; Bu mahkemelere neden dolayı “circuit court” denildiği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Schmallegger, s. 379.

⁶² Schmallegger, s. 379.

⁶³ Fine, <http://www.lawyerintl.com/law-articles/2233-How%20the%20U.S.%20Court%20System%20Works>, erişim tarihi: 04/02/2011.

Diğer oniki adet U.S. courts of appeals, bölgelerinde bulunan bölge mahkemeleri (U.S. district courts) tarafından verilmiş bulunan kararları istinaf suretiyle incelediği halde, onüçüncü circuit mahkemesi olan **Federal Circuit** (the Court of Appeals for the **Thirteenth Circuit**), ulusal düzeyde yargılama yetkisine sahiptir⁶⁴.

The United States Court of Appeals for the Federal Circuit kısaca “Federal Circuit” veya “**13 üncü Circuit**” olarak adlandırılmaktadır. Bu Mahkeme, Washington D.C.’de yer almaktadır ve Mahkeme, Uluslararası Ticaret Mahkemesi (the Court of International Trade) ile Federal İddialar Mahkemesi (the U.S. Court of Federal Claims)⁶⁵ tarafından bağlanan davalar gibi bazı özel durumlarda ülke çapında yargı yetkisine sahiptir (Tittle 28, Part I, Chapter 3, § 41)⁶⁶.

Federal Circuit; U.S.Court of Federal Claims, the U.S. Court of International Trade, the U.S. Court of Veterans Appeals, the International Trade Commission, the Board of Contract Appeals, the Patent and Trade Office ve Merit Systems Protection Board kararlarına karşı yapılan yasa yolu başvurularını istinaf suretiyle yeniden incelemektedir⁶⁷.

Federal Circuit ayrıca, Ticaret Bakanlığı (the Department of Commerce) ile Tarım Bakanlığının (the Department of Agriculture) bir kısım kararlarına karşı yapılan yasa yolu incelemesiyle de görevlidir. Öte yandan, patent uyumsuzlukları ile federal idarî birimlere karşı yöneltilen ve küçük miktardaki alacak iddialarıyla ilgili olarak bölge mahkemelerince

⁶⁴ Gaines/Miller, s. 194.

⁶⁵ Bu mahkeme federal hükümete karşı açılan malî nitelikteki davalara bakmakla görevlidir (U.S. Code, Title 28, Part 4, § 1346). Mahkeme Amerikan Anayasasının 1 inci maddesine dayanılarak Kongre tarafından kurulmuştur. Anayasanın 3 üncü maddesi çerçevesinde kurulan mahkemelerin aksine bu mahkemelerde görev yapan hâkimler ömür boyu görevlendirilememektedir. Bunun aksine 15 yıl süreyle görev yapabilmektedirler. İkinci kez atanmaları mümkündür. Burada görev yapan hâkimler, Başkan tarafından aday gösterilmekte ve Senato tarafından atanmaktadır. Mahkeme, 16 hâkimden oluşmaktadır ve Washington D.C’de görev yürütmektedir. Mahkeme kararlarına karşı yasa yolu açıktır. Bu şekilde yapılan başvurular the United States Court of Appeals for the Federal Circuit tarafından karara bağlanmaktadır.

⁶⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Court_of_Federal_Claims, erişim tarihi: 16.03/2011.

⁶⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Court_of_Appeals_for_the_Federal_Circuit, erişim tarihi: 13.05.2012.

(U.S. district courts) verilen kararlara karşı başvuru yolu incelemesini de yapmaktadır⁶⁸.

ccc. Askeri İstinaf Mahkemesi (United States Court of Appeals for the Armed Forces)

Askeri ara istinaf mahkemelerinden⁶⁹ (intermediate appellate courts) verilen kararların istinaf incelemesi Federal Askeri İstinaf Mahkemesinde (The United States Court of Appeals for the Armed Forces - CAAF) yapılmaktadır⁷⁰.

Mahkeme, ABD Anayasasının 1/8 inci maddesinin Kongreye vermiş olduğu yetkiye dayanılmak suretiyle kurulmuştur ve ulusal yargı yetkisine sahiptir⁷¹.

Mahkeme 5 hâkimden oluşmakta olup, 15 yıllık süreliğine ABD Senato'sunun tavsiyesi alınmak suretiyle Birleşik Devletler Başkanı tarafından atanmaktadır. Atamanın tamamlanması, Senato'nun onayına bağlıdır⁷².

c. Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi (The U.S. Supreme Court)

aa. Genel olarak

ABD Anayasasının 3 üncü maddesi iki tür mahkeme öngörmektedir: “Yüksek Mahkeme” ve “Kongrenin zaman zaman kurup, düzenleyebileceği alt derece mahkemeler”. Bu madde, Anayasayı hazırlayanlar tarafından planlanan devlet şeklinin iki büyük kurucu prensibini koruyucu en iyi yolu öngörmesi açısından ele alınmaktadır: *Federalizm ve kuvvetler ayrılığı*⁷³.

⁶⁸ Schmallegger, s. 380.

⁶⁹ Bunlar; The Army Court of Criminal Appeals, the Navy-Marine Corps Court of Criminal Appeals, the Coast Guard Court of Criminal Appeals, the Air Force Court of Criminal Appeals'dır.

⁷⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Court_of_Appeals_for_the_Armed_Forces, erişim tarihi: 04/01/2011.

⁷¹ http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Court_of_Appeals_for_the_Armed_Forces, erişim tarihi: 16.08.2012.

⁷² http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Court_of_Appeals_for_the_Armed_Forces, erişim tarihi: 04/01/2011.

⁷³ Usresler, Aysun, Amerika Birleşik Devletlerinde Yargıçlar Hükümeti, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü, Frankfurt – 1992, Yayınlanmamış Doktora Tezi, s. 8.

Yüksek Mahkemenin kuruluşu, temel olarak federalizm amacına hizmet etmekteydi. Federalizm ise, eyaletlerin egemenliklerinin belirli ölçüde saklı tutulması anlamına gelmekteydi⁷⁴.

Anayasanın 3 üncü maddesi Yüksek Mahkemeye, “*Yargılama Mahkemesi*” ve “*Temyiz Mahkemesi*” olma konusunda yetkiler vermektedir. Ancak, Yüksek Mahkemenin yargılama mahkemesi olma konusundaki yetkileri “Büyükelçilerin, yöneticilerin, konsolosların ve belli bir eyaletin taraf olduğu” davalarla sınırlı kalmakta birlikte; bu düzenlemeyle Yüksek Mahkeme, sistemin en yüksek temyiz mercii haline gelmiştir⁷⁵.

ABD mahkeme teşkilatının ve federal mahkeme sisteminin tepe noktasında Birleşik Devletler Anayasa Mahkemesi (Supreme Court of the United States) bulunmaktadır. Yüksek Mahkeme, Amerikanın en yüksek temyiz organı (appellate body) ve federal ve eyalet mahkemelerinde ele alınmış olan davalar bakımından başvurulacak olan en son başvuru organı, hukuk ve ceza uyuşmazlıkları bakımından en son kanun yolu mercidir⁷⁶. Mahkeme, en üst düzey temyiz mahkemesi ve kararlarıyla ABD Anayasası'nı yorumlayan organdır⁷⁷.

Mahkeme, Washington D.C.'de yer almakta olup, associate justice diye bilinen sekiz hâkim ile bir başhâkimden (the chief justice) oluşmaktadır.

Günümüzde Yüksek Mahkemeye gelen başvuruların yüzde 90'dan fazlasını federal istinaf mahkemesi kararlarına karşı yapılan kanun yolu başvuruları oluşturmaktadır. Mahkeme kendisine yapılan başvurular hakkında “*incelemeye değerlik*” değerlendirmesi yapmakta ve incelemeye değer gördüğü dosyaları esastan incelemektedir⁷⁸. Yüksek Mahkemenin dört hâkimi tarafından davanın görüşülmesi yönünde oy kullanması gereklidir ki, dava görülsün⁷⁹.

İlk derece mahkemelerince verilen kararlara karşı istinaf yasa yoluna başvurabilme imkânının sağlanmış olması ve bu incelemenin yasal haklar

⁷⁴ Usresler, s. 8.

⁷⁵ Usresler, s. 8.

⁷⁶ Siegel/Worrall, s. 340; <http://www2.maxwell.syr.edu/plegal/scales/court.html>, erişim tarihi: 04/02/2011.

⁷⁷ http://tr.wikipedia.org/wiki/ABD_Y%C3%BCce_Mahkemesi, erişim tarihi: 12.08.2012.

⁷⁸ Siegel/Worrall, s. 339.

⁷⁹ Açıkgül, s. 61.

teminat altına alınmak suretiyle gerçekleştirilmiş olması dolayısıyla, Birleşik Devletler Anayasa Mahkemesi (the U.S. Supreme Court) kendini, federal appellate mahkemeleri tarafından verilen kararlara karşı yapılan yasa yolu inceleme taleplerinin hepsini kabul etmek zorunda hissetmemektedir⁸⁰.

Her sene yaklaşık olarak 5.000 dosya ABD Yüksek Mahkemesine gelmektedir. Ancak, bu dosyaların yaklaşık olarak 200 tanesi Yüksek Mahkeme tarafından incelemeğe değer görülmektedir⁸¹.

bb. Görevleri

Federal istinaf mahkemelerinin verdiği kararlar nedeniyle taraflardan birisi, ABD Yüksek Mahkemesinden bu kararların yeniden gözden geçirilmesini talep edebilir⁸².

1787 Anayasası ile federal mahkeme sisteminin başı olarak kurulan Yüce Mahkeme'ye Anayasa, yasalar ve ABD'nin imzaladığı antlaşmalar çerçevesinde ortaya çıkan davalar, ABD'nin taraf olduğu anlaşmazlıklar, eyaletler arasında ya da farklı eyalet mükimleri arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar, deniz kuvvetlerinin ve deniz ticaretinin yargılama alanına giren davalar ile elçiler ve konsolosları ilgilendiren davalara bakma görevi vermiştir⁸³.

Yüksek Mahkeme, çıkarılan yasaların anayasaya uygunluğunu başvuru üzerine denetler. Ayrıca sınırlı ölçüde Türkiye'de ki Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay ile Askeri Yüksek İdare Mahkemesi görevini yerine getirmektedir⁸⁴.

ABD Yüksek Mahkemesine bir dosyanın gelebilmesinin üç değişik yolu bulunmaktadır;

- Dosya esas itibarıyla ilk derece yargılama görevi çerçevesinde Yüksek Mahkemenin yargılama yetkisi kapsamında bulunmaktadır. Örneğin, eyaletlerden birisi davanın tarafıdır. Veya dosya diplomatik kişiler hakkındadır.

⁸⁰ Schmallegger, s. 380.

⁸¹ Schmallegger, s. 382.

⁸² <http://www.uscourts.gov/FederalCourts/UnderstandingtheFederalCourts/Jurisdiction/DifferencebetweenFederalAndStateCourts.aspx>, erişim tarihi: 20/03/2011.

⁸³ http://tr.wikipedia.org/wiki/ABD_Y%C3%BCce_Mahkemesi, erişim tarihi: 12.08.2012.

⁸⁴ Ülkemen, s. 11.

- Federal istinaf mahkemelerinden verilen kararlara karşı yapılan temyiz başvurularının bir kısmı Yüksek Mahkeme tarafından karara bağlanmaktadır. Bazı durumlarda bu zorunlu olmasına rağmen, genel olarak bu durumlarda Yüksek Mahkemenin dosyayı incelemesi tarafların talebine bağlıdır.

- Eyalet yüksek mahkemeleri tarafından verilen kararları temyiz suretiyle inceleyebilmektedir. Ancak bunun için eyalet yüksek mahkemesinin “*federal sorun*” olarak mevcut ve temel bir durumu ortaya koymuş olması ve sorunun anayasal bir hakkın eyalet mahkemelerinde red edilmiş olmasına dayalı olması gereklidir⁸⁵.

cc. Yüksek Mahkemenin ABD Mahkeme Teşkilatı Üzerindeki Etkinliği

Yüksek Mahkeme büyük bir güç kullanmaktadır. Mahkemenin en büyük otoritesi alt derece mahkeme kararları ile eyalet ve federal yasalar üzerindeki yargısal denetim yetkisine dayanmaktadır⁸⁶.

Modern devletlerin çoğunda bir mahkemeye parlamento ve yürütmenin işlemlerinin anayasaya uygunluğunun değerlendirilmesi yetkisi verilirken, bir başka mahkeme de nihai temyiz mahkemesi olarak görev yürütmektedir. Oysa ABD Yüksek Mahkemesi, hem en yüksek ulusal mahkeme, hem de anayasaya uygunluk denetimi konusunda hakem olarak yetkili kılınmıştır⁸⁷.

Yüksek Mahkeme, hem önemli hukuksal davalarda nihai hakem, hem de yasaların Anayasaya uygunluğu konusunda en üst makamdır⁸⁸. Bu nedenle, ABD Yüksek Mahkemesi, federal anayasal sorunlar konusunda belirleyici ve son söz sahibidir⁸⁹.

Öte yandan bilinmektedir ki, Amerikan anayasacılık gelişmelerinde, Amerikan Yüksek Mahkemesinin gelişimi en önemli örneklerden birisini sunmuştur⁹⁰.

⁸⁵<http://www2.maxwell.syr.edu/plegal/scales/court.html>, erişim tarihi: 04.02.2011.

⁸⁶ Schmallegger, s. 380.

⁸⁷ Jones, John Paul, Yüksek Mahkeme, Benzersiz Bir Kurum, s. 9, http://turkish.turkey.usembassy.gov/media/pdf/supreme_court.pdf, erişim tarihi: 20/03/2011.

⁸⁸ Jones, s. 9, http://turkish.turkey.usembassy.gov/media/pdf/supreme_court.pdf, erişim tarihi: 20/03/2011.

⁸⁹<http://www.uscourts.gov/FederalCourts/UnderstandingtheFederalCourts/Jurisdiction/DifferencesbetweenFederalAndStateCourts.aspx>, erişim tarihi: 20/03/2011.

⁹⁰ Yüksek Mahkeme başkanlarından William H. Rehnquist, Yüksek Mahkeme'nin, kişisel özgürlükler konusundaki teminatları dahil olmak üzere, Anayasa hükümlerinin

ABD Yüksek Mahkemesinin sistemdeki etkisini, Mahkemenin üyelerinden birisi şu şekilde ifade etmiştir “*Biz yanılmaz olduğumuz için nihai kararı vermiyoruz, ancak, biz son kararı verdiğimiz için yanılmazız / We are not final because we are infallible, but we are infallible only because we are final*”⁹¹.

dd. Hâkimlerin atanması

Mahkeme, bir başkan ve sekiz üyeden oluşmaktadır. Mahkeme başkanı da dahil olmak üzere tüm mahkeme hâkimleri Senato’nun tavsiye ve onayı (advice and consent) ile Başkan tarafından atanmaktadır.

d. Federal Mahkemeler Yönetim Ofisi (The Administrative Office of the United States Courts - AOUSC)

Federal düzeyde federal mahkeme yönetim görevi **Birleşik Devletler Mahkeme Yönetim Ofisi** (the Administrative Office of the United States Courts - AOUSC) tarafından yerine getirilmektedir. ABD federal mahkeme sisteminin idarî kuruluşu olan Ofis, 1939 yılında kurulmuştur ve Washington D.C.’de yer almaktadır⁹².

Federal Mahkemeler Yönetim Ofisi, federal yargı kuruluşları için merkezi destek sunmaktadır. Ofis, federal mahkemelere idarî, hukuki, malî, program ve bilgi teknolojileri konularında geniş bir hizmet yelpazesi sunmaktadır. Bu birim, federal mahkemelerin bütçesinin hazırlanması ve Kongrenin onayını almak üzere ABD Yargı Birliğine (Judicial Conference) sunulmasından da sorumludur⁹³.

Federal Mahkemeler Yönetim Ofisi, ABD Yargı Birliği (Judicial Conference of the United States) tarafından denetlenmektedir⁹⁴. Yönetim

uygulatılması yetkisine sahip bir anayasal mahkeme olarak kurulmasının, Amerika Birleşik Devletleri’nin hükümet etme sanatına yapmış olduğu en önemli katkı olduğunu ifade etmiştir, s. 4, http://turkish.turkey.usembassy.gov/media/pdf/supreme_court.pdf, erişim tarihi: 20/03/2011.

⁹¹ Acker/Brody, s. 30.

⁹² Schmallegger, s. 376; http://en.wikipedia.org/wiki/Administrative_Office_of_the_United_States_Courts, erişim tarihi: 01.03.2012; Federal mahkeme yönetim sistemi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Smith, Christopher E., Courts, Politics, and the Judicial Process, Nelson Hall Inc., USA – 1993, s. 43 vd.

⁹³ Schmallegger, s. 376.

⁹⁴ Judicial Conference of the United States’in başkanlığının da ABD Baş Hâkimi tarafından yerine getirildiği hakkında bkz. <http://www.uscourts.gov/FederalCourts/JudicialConference/Membership.aspx>, erişim tarihi: 24/03/2011.

Ofisinin yöneticisi, ABD Baş Hâkimi (the Chief Justice of the United States) tarafından atanmakta olup, Baş Hâkim aynı zamanda ABD Yüksek Mahkemesi başkan ve Birleşik Devletler Mahkeme Yönetim Sisteminin başkanıdır⁹⁵.

A- Genel Olarak

ABD Anayasası ülkenin en üst kanunudur. Anayasa, hangi güçlerin federal hükümet ve eyalet hükümetleri arasında paylaşılacağını gösteren bir federal hükümet sistemi oluşturmuştur. Kurulan federalizm nedeniyle, hem federal hükümet ve hem de eyalet hükümetlerinin her biri, kendi yargı sistemine sahiptir⁹⁶.

ABD mahkeme teşkilatı sistemi, birisi eyalet düzeyinde (The State Court System) ve bir diğeri de federal düzeyde (The Federal Court System) olmak üzere, kendine özgü ve farklı, ancak, bir diğerinden tümüyle de bağımsız olmayan, diğeri tamamlayan, esnek ve özellikle eyalet yargı sistemi bakımından yerel değerlerin korunduğu ikili mahkeme sisteminden (dual-court system) oluşmaktadır. Bununla birlikte, bu genel bir sınıflandırmadır, pratikte ve gerçekte bu Ülkedeki ikili mahkeme sistemi, 52 farklı mahkeme yapılanmasını karşımıza çıkarmaktadır. 50 eyaletin her biri, temelde benzerlikler olmakla birlikte, aynı mahkeme yapılanmasına sahip değildir. Bunun yanında federal başkentte bulunduğu the District of Columbia bölgesi de ayrı mahkeme teşkilatına sahiptir⁹⁷. Ve son olarak da, federal mahkeme teşkilatı sistemi, eyalet mahkeme teşkilatlarından farklılık göstermektedir⁹⁸. Federal mahkeme sistemi, eyalet mahkeme sistemlerine göre daha kapsamlı ve karmaşık olup⁹⁹, uyuşmazlık, özel hukuk, ceza veya idare hukuku uyuşmazlığı olmuş olsun, bu ikili mahkeme sistemi içinde ele alınmaktadır¹⁰⁰.

⁹⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Administrative_Office_of_the_United_States_Courts, erişim tarihi: 01.03.2012.

⁹⁶ Fine, <http://www.lawyerintl.com/law-articles/2233-How%20the%20U.S.%20Court%20System%20Works>, erişim tarihi: 04/02/2011; Stein, Theodore J., *The Role of Law in Social Work Practice and Administration*, Columbia University Press, New York – 2004, s. 44.

⁹⁷ Carmen, s. 4.

⁹⁸ Gaines/Miller, s. 13.

⁹⁹ Tobias/Petersen, s. 369.

¹⁰⁰ Barlow, s. 422.

Bazı ülkeler federal ve eyalet hükümetlerine sahip olmalarına rağmen (örneğin *Almanya*), tek bir ceza kanunu veya ceza muhakemesi kanunu uygulamaktadırlar. Ancak ABD’de federal hükümetin ve eyaletlerin her birinin ceza mevzuatı da dahil olmak üzere ayrı ayrı temel kanunları bulunmaktadır¹⁰¹. Temel kanunlar düzeyindeki bu yapı, bu Ülkenin ikili ve yerel mahkeme örgütlenmesini desteklemektedir.

Bu ikili mahkeme sistemi (*dual-court system*), Devleti kuran eyaletler arasındaki temel anlaşmaya ve her bir eyaletin önemli konulardaki yasama yetkisi ile yargılama yetkisini federal kontrolden ayırma ve muhafaza etme konusundaki istek ve kararlılığına dayanmaktadır¹⁰².

Belirtmek gerekir ki, Amerikan mahkeme sisteminin de federal yapıda olmuş olması, aynı hukuk uyumsuzluğu veya ceza davasına konu suçun aynı anda federal mahkemelerde ve eyalet mahkemelerinde yargılanabileceği (*duplications of function*) anlamına da gelmemektedir. Her bir seviye bakımından, federal ve eyalet mahkemelerinin görev tanımları bu sonucu doğurmamak amacıyla belirlenmiştir. Fakat bu belirleme, bu alanda hiçbir sorun yaşanmadığı anlamına da gelmemelidir. Çünkü, yetkinin belirlenmesi her zaman açık ve kolay olmamaktadır¹⁰³.

ABD mahkeme teşkilatı, vatandaşa daha yakın ve toplumun değerlerine karşı daha duyarlı olmak için oldukça **adem-i merkeziyetçi** bir yapılanmaya sahiptir. Yerel hâkimler sadece önündeki dosya hakkında karar veren durumunda değil, aynı zamanda yerel bağları güçlendirmek ve mahkeme görevlilerini çalıştırmak suretiyle mahkemeyi yöneten durumdadırlar. Bundan dolayı da, yerel etkiler ve toplumun değerleri mahkemelere kolaylıkla taşınabilmektedir¹⁰⁴.

Sadece birkaç eyalet mahkeme teşkilatı idarî ve malî ihtiyaçların karşılanması bakımından eyalet düzeyinde ve merkezi yapılanmaya sahiptir. Birçok eyalette, ceza mahkemeleri eyalet ceza mevzuatı çerçevesinde görevlerini yerine getirmekte ve fakat yerel personel ve malî kaynaklar ve mahkemelerin yönetimi county veya şehir yönetimleri tarafından

¹⁰¹ Barlow, s. 422.

¹⁰² Schmallegger, s. 369.

¹⁰³ Berkley/Giles/Hackett/Kassoff, s. 230 vd.

¹⁰⁴ Cole/Smith, s. 245.

sağlanmaktadır. Buna karşılık federal mahkemeler merkezi yapılanma, yönetim ve fonlamaya sahip bulunmaktadır¹⁰⁵.

ABD Anayasasının 3. maddesine göre, “*Birleşik Devletlerin yargı yetkisi bir Yüksek Mahkeme ve Kongre tarafından zaman zaman ihdas ve tesis olunabilecek alt mahkemeler tarafından yerine tatbik olunur. Yüksek Mahkeme ve alt mahkeme hâkimleri, iyi halleri sürdüğü sürece (during good behaviour) görevde kalır ve görevde buldukları sürece, belli zamanlarda, hizmetleri karşılığında ve eksiltilmeyecek bir maaş alır.*

Yargı organının yetkisi, işbu Anayasanın, Birleşik Devletler kanunlarının, Birleşik Devletler tarafından imzalanan veya imzalanacak olan antlaşmaların hükümlerine istinaden açılacak davaları; büyükelçileri, diğer diplomatik görevlileri ve konsolosları ilgilendiren bütün davaları; bütün deniz hukuku ve deniz davalarını; Birleşik Devletlerin taraf olacağı anlaşmazlıkları; iki veya daha fazla eyalet arasındaki anlaşmazlıkları; aynı eyaletten olup da değişik eyaletlerden toprak bağışları iddiasında bulunan vatandaşlar arasında ve bir eyalet veya o eyalet vatandaşları ile yabancı devletler arasındaki uyuşmazlıkları kapsar.

Büyükelçileri, diğer yabancı devlet temsilcilerini ve konsoloslarını ilgilendiren ve bir eyaletin taraf olduğu bütün davalarda ilk derece mahkemesi olarak yargı yetkisi Yüksek Mahkeme’ye aittir. Daha önce sayılan bütün diğer davalarda, Kongre’nin getireceği istisnalar ve koyacağı kurallar çerçevesinde, hem hukuk hem de fiil bakımından, Yüksek Mahkeme temyiz yetkisine sahip olacaktır.

Görevi kötüye kullanma dışında, bütün suçlar jüri tarafından yargılanacak ve bu tür yargılama suçun işlendiği eyalette yapılacaktır. Ancak, suç eyaletlerden herhangi birinin sınırları içinde işlenmemişse, yargılama, Kongre’nin kanun ile belirleyeceği yerde veya yerlerde yapılır.¹⁰⁶”

ABD Anayasasının 3 üncü maddesi federal düzeyde kurulacak olan Birleşik Devletler yargı yetkisinin anayasal dayanağını oluşturmaktadır.

¹⁰⁵ Cole/Smith, s. 245.

¹⁰⁶ Amerika Hakkında, Amerika Birleşik Devletleri Anayasası, The World Book Encyclopedia, 2004, <http://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/ABD-anayasasi.pdf>, erişim tarihi: 01.04.2012.

Yine aynı maddeyle ABD Yüksek Mahkemesi kurulmakta ve Birleşik Devletler Kongresine (The **United States Congress**) alt derece mahkemeleri kurma yetkisi verilmektedir. Kongre, bu maddeden aldığı yetkiyle, federal düzeyde görev yapmak üzere, 13 tane Courts of Appeals, 94 tane U.S. District Courts, the U.S. Court of Claims, the U.S. Court of International Trade, U.S. Bankruptcy Courts ve magistrate mahkemelerini kurmuştur¹⁰⁷.

ABD yargı sisteminde mahkemeler, ceza alanında yetkili kılınmışsa ceza mahkemeleri (criminal courts), hukuk alanında yetkili kılınmışsa hukuk mahkemeleri (civil courts) olarak adlandırılırlar.

ABD’de, temyiz mahkemeleri sistemini ifade etmek için kullanılan genel tabir “appellate division” terimidir. Bu ifade “intermediate appellate/the court of appeals”, “orta dereceli, ara dereceli mahkeme” ve “high-hevel appellate court – state supreme court” terimlerini ve yapılanmasını kapsamaktadır.

Türk mahkeme teşkilatından önemli bir farklılık olarak ifade etmek gerekir ki, Amerikan federal ve eyalet yapılanmasında, idarî organ, kurum ve kuruluşların işlem ve eylemlerinden doğan uyuşmazlıkları çözmek amacıyla örgütlendirilmiş ayrı bir idarî yargı sistemi bulunmamaktadır. Bu konudaki yargı hizmeti ihtiyacı, eyalet ve federal genel mahkemeleri tarafından karşılanmaktadır. Görevli yargı kolu ise, idarî işlem veya eylemi gerçekleştiren kurumun federal veya eyalet organı olmasına göre belirlenmektedir.

B- Eyalet Mahkemeleri (The State Courts)

ABD’de birçok eyalet ağır suçlara (felony crime) ilişkin yargılamaları genel yetkili mahkemelerde (courts of general jurisdiction), hafif suçlara (misdemeanor) ilişkin yargılamaları ise sınırlı yetkili mahkemelerde ele almaktadırlar¹⁰⁸. Benzer bir yaklaşım hukuk uyuşmazlıkları için de söz konusudur.

¹⁰⁷<http://www.uscourts.gov/EducationalResources/FederalCourtBasics/CourtStructure/ComparingFederalAndStateCourts.aspx>, erişim tarihi: 02.04.2012.

¹⁰⁸ Barlow, s. 423.

Eyaletlerde farklılıklar göstermekle birlikte; genel yetkili mahkemeler superior courts, circuit court olarak, sınırlı yetkili mahkemeler ise alt mahkemeler (lower court) olarak adlandırılmaktadır¹⁰⁹.

1- Tarihsel Gelişim

İlk Amerikan kolonileri, özel hukuk ve ceza hukuku alanındaki uyuşmazlıkların çözümü için kendi mahkemelerine sahipti. 1629 yılının başlarında the Massachusetts Bay Colony, vali, vali yardımcısı, 18 yardımcı personel ve 118 seçilmiş görevliden oluşan kendi genel mahkemesini kurmuştur. Mahkeme, yasama ve yargı görevinin birleştirilmiş haliydi ki, yasa yapmakta, yargılamayı yürütmekte ve mahkeme kararlarını infaz etmekteydi. 1639 yılında, Coloninin gelişmesine bağlı olarak, county mahkemeleri kurulmuştur¹¹⁰.

1776 yılında tüm Amerikan kolonileri tam anlamıyla işleyen mahkeme sistemlerini kurmuşlardır¹¹¹.

Amerikan devriminden sonra, koloni dönemi mahkeme sistemi, eyalet mahkeme teşkilatının kurulması ve gelişimine örgütsel temel oluşturmuştur¹¹².

1789 tarihli Federal Yargı Kanununa (*Federal Judiciary Act*) bağlı olarak, eyaletler üç aşamalı yargılama modelini temin eden mahkeme teşkilatını kabul ederek bu sistemi geliştirmişlerdir. Bu sistem, sınırlı görevli olan yargılama mahkemeleri, genel yetkili durumda bulunan yargılama mahkemeleri ve kanun yolu mahkemeleridir¹¹³.

Üç aşamalı federal mahkeme teşkilatı sistemi, birçok sorunun aşılmasında etkili olmuştur. Bu sistem içinde, yerel ve uzmanlaşmış mahkemelerin kurulması imkânı da mümkün olmuştur. Trafik mahkemeleri, magistrate mahkemeleri, belediye (municipal) mahkemeleri ve veraset (probate) mahkemeleri gibi mahkemeler kurulmuştur¹¹⁴.

¹⁰⁹ Barlow, s. 423.

¹¹⁰ Schmallegger, s. 369.

¹¹¹ Koloni dönemi Amerikan mahkeme teşkilatı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Schmallegger, s. 370 ve Klein, s. 9 vd.; Stumpf/Culver, s. 15 vd.

¹¹² Schmallegger, s. 371.

¹¹³ Schmallegger, s. 371.

¹¹⁴ Schmallegger, s. 371.

Eyaletlerin mahkeme sistemlerinin farklılığından kaynaklanan sorunlara çözüm amacıyla, 20 nci yüzyılın başlarında Amerikan Barolar Birliği (American Bar Association) ve Amerikan Hâkimler Topluluğu (American Judicature Society) önderliğinde eyalet mahkemeleri sisteminin sadeleştirilmesi çalışmaları başlatılmıştır¹¹⁵. Günümüzde reform hareketlerine katılmayan eyaletler de dahil olmak üzere, eyalet mahkeme teşkilatları, iki aşamalı yargılama mahkemesi ve temyiz mahkemesi olmak üzere üç aşamalı olarak sınıflandırılabilir¹¹⁶.

Eyaletler arasındaki mahkeme teşkilatlanması farklılığının giderilmesine yönelik yürütülen çalışmalara rağmen, eyaletlerin mahkeme teşkilatı sistemleri arasında birçok farklılıklar da giderilebilmiş değildir¹¹⁷. Her eyalet ve federal başkentini bulunduğu Columbia Bölgesi'nin (District of Columbia) kendi mahkeme sistemi bulunmaktadır. ABD her bir eyalet kendi mahkeme sistemine ve bunun yapılandırılmasına sahiptir. Bu nedenle, genel olarak benzerliklere rağmen, söylenebilir ki, ABD'de, eyalet sayısınca farklılıklar taşıyan mahkeme sistemi bulunmaktadır. Genellikle, her bir eyalette üç (veya daha fazla) dereceli mahkeme sistemi bulunmaktadır. Çünkü, eyaletler istedikleri kadar ve şekilde mahkeme kurmakta ve bu mahkemeleri istedikleri şekilde adlandırmakta serbesttirler¹¹⁸.

ABD'de görülen davaların çoğuna eyalet mahkemeleri hâkimleri bakmaktadır. Bu hâkimler, eyalet hükümetleri tarafından oluşturulan eyalet mahkemeleri sistemi içerisinde hizmet etmektedirler. Federal mahkeme hâkimleri gibi eyalet mahkemeleri hâkimleri de federal Anayasayı gözetmekle yükümlüdür ve Federal Anayasaya aykırı eyalet anayasası veya kanunlarının uygulanabilirliği bulunmamaktadır (U.S. Any. m. 6)¹¹⁹.

¹¹⁵ Schmallegger, s. 371.

¹¹⁶ Schmallegger, s. 371.

¹¹⁷ Schmallegger, s. 371.

¹¹⁸ Örneğin, New York Eyaletinde felony mahkemeleri (nitelikli suçlara bakan mahkeme) "supreme court" olarak adlandırılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Siegel/Worrall, s. 329.

¹¹⁹ Amerika Birleşik Devletleri'nde Federal Yargılama Sistemi ve Bu Sistem İçinde Cezaî Yargının Yeri ve İşleyişi, s. 8, http://turkish.turkey.usembassy.gov/media/pdf/federal_yargi.pdf, erişim tarihi: 21/03/2011; Federal Anayasanın 6. Maddesine göre "Bu Anayasa ve bu Anayasa uyarınca yapılacak Birleşik Devletler kanunları ve Birleşik Devletlerin yetkisi altında yapılmış ya da yapılacak bütün antlaşmalar, ülkenin en üstün kanunu olacak ve bütün eyaletlerdeki hakimler, herhangi bir eyaletin anayasası ya da kanunlarındaki karşıt hükümlere rağmen bu **üstün kanuna** uyacaklardır"

Eyalet mahkemeleri hakimleri eyalet anayasaları ve kanunları uyarınca çeşitli şekillerde seçilirler¹²⁰. Eyalet mahkemesi hâkimlerinin çoğunluğu halk tarafından genel seçimle ya da eyalet valileri tarafından belirli bir süre için görev başına getirilirler. Genel seçimlerde aldıkları oy ile de görev süreleri uzatılabilir¹²¹.

Seçim suretiyle göreve gelen hâkimlerin seçiminde farklı seçim yöntemlerinden yararlanılmaktadır. Bir kısım eyaletler partizan public election, bir kısım eyaletler nominating commission of attorneys and judges; bir kısım eyaletler ise nonpartisan public election yöntemlerini kullanmaktadır¹²².

Bir kısım eyaletlerde, örneğin Illinois Eyaleti, hafif derecede suçların yargılanmasının yürütüldüğü mahkemelerde (İllinois Eyaleti bakımından misdemeanor mahkemelerinde) görev yapacak hâkimler, eyalet mahkemelerinden olan ve genel yetkili mahkeme olarak görev yapmakta olan **circuit mahkemesi** hâkimleri tarafından ve oy kullanmak suretiyle seçilmektedirler¹²³.

Eyaletlerin nüfus ve coğrafi özelliklerine ve iş yoğunluklarına bağlı olarak eyaletlerde bulunan ilk derece mahkemesi (trial court) hâkimlerinin sayısı oldukça farklıdır¹²⁴.

Yine, nüfus ve coğrafi özelliklere bağlı olarak eyalet ara temyiz-istinaf mahkemeleri hâkimlerinin sayısı 3 ilâ 88 arasında değişmektedir¹²⁵.

¹²⁰ Amerika Birleşik Devletleri'nde Federal Yargılama Sistemi ve Bu Sistem İçinde Cezaî Yargının Yeri ve İşleyişi, s. 8, http://turkish.turkey.usembassy.gov/media/pdf/federal_yargi.pdf, erişim tarihi: 21/03/2011.

¹²¹ Amerika Birleşik Devletleri'nde Federal Yargılama Sistemi ve Bu Sistem İçinde Cezaî Yargının Yeri ve İşleyişi, s. 8, http://turkish.turkey.usembassy.gov/media/pdf/federal_yargi.pdf, erişim tarihi: 21/03/2011.

¹²² Barlow, s. 428; <http://www.uscourts.gov/FederalCourts/UnderstandingtheFederalCourts/Jurisdiction/DifferencebetweenFederalAndStateCourts.aspx>, erişim tarihi: 20.03.2011.

¹²³ Barlow, s. 424.

¹²⁴ Örneğin; Alabama eyaletinde 627, Hawaii 69, Minnesota 276, District of Columbia 59, Alaska eyaletinde 106, Florida 802, California 1.498 ve New York eyaletinde 3.459'dur. Ayrıntılı bilgi için bkz.U.S.Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics, State Court Organization 2004, Washington - August 2006, s. 18.

¹²⁵ Örneğin; Alabama 5, Alaska 3, Arizona 22, Arkansas 12, California 88, Colorado 16, Delaware 5, Illinois 53, Louisiana 53, North Carolina 15 üyeli ara temyiz mahkemesine sahiptir. Ayrıntılı bilgi için bkz. U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs,

Eyaletlere göre farklılık göstermekle birlikte ABD’de eyalet yüksek mahkemelerinde bulunan hâkim sayısı 7’dir¹²⁶.

2- Eyalet Mahkeme Sistemi (the State Court System)

a. Genel olarak

ABD’de 50 tane eyalet bulunmakta olup, her bir eyaletin mahkeme teşkilatı kendine has özellikler taşımaktadır¹²⁷. Eyaletleri mahkeme teşkilatı konusunda veya temel mevzuatın kapsamı ve içeriği konusunda sınırlayıcı hükümler ABD Anayasası olup, anayasada mahkeme teşkilatının ne şekilde olması gerektiğine ilişkin hükme yer verilmemiş, kişi hak ve özgürlüklerinin korunmasına yönelik olarak usul teminatları sağlanmıştır. Takdir edilir ki, usul teminatlarının sağlanmasına yönelik mahkeme teşkilatlanmasının aynı şekilde olması da gerekmemektedir¹²⁸.

Eyaletlerin mahkeme teşkilatı birbirine tümüyle benzer olmamakla birlikte, tipik bir eyalet mahkemesinin genel özelliklerini ortaya çıkaracak yeterli düzeyde benzerlikler de taşımaktadır. Bu çerçevede olmak üzere, eyalet mahkemelerinde genel olarak, ilk derece mahkemeleri, istinaf mahkemeleri ve eyalet yüksek mahkemeleri şeklinde üçlü bir mahkeme yapılandırması bulunmaktadır.

Eyalet mahkemelerinin yasal dayanağı, eyalet anayasaları ve diğer kanunlardır. Eyaletlerde yargısal süreç bakımından en son başvurulabilecek yargısal makam (court of last resort) genellikle eyalet yüksek mahkemesi olup, bunlar eyaletin en yüksek derece mahkemesidir. Bazı eyaletler yüksek mahkemenin dışında istinaf mahkemelerine (the intermediate court of appeals) sahiptirler. Bu mahkemelerin altında görev yapan mahkemeler ise eyalet ilk derece mahkemeleridir (the state trial court). Bu mahkemelerin bazıları circuit veya district mahkemesi olarak adlandırılmaktadır. Eyaletler,

Bureau of Justice Statistics, State Court Organization 2004, Washington - August 2006, s. 10.

¹²⁶ Bu sayı bazı eyaletlerde 5 (Alaska, Arizona, Delaware, Hawaii, Idaho, İndiana, New Mexico, North Dakota Rhode Island, South Carolina, South Dakota, Tennessee, Utah, Vermont, West Virginia ve Wyoming) ve bazı eyaletlerde (Alabama, District of Columbia, Oklahoma, Mississippi, Washington ve Texas) 9’dur. Bkz. U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics, State Court Organization 2004, Washington - August 2006.

¹²⁷ Barlow, s. 424.

¹²⁸ Barlow, s. 424.

ayrıca, genellikle özellik taşıyan bazı durumlar bakımından, çocuk mahkemeleri, aile veya trafik mahkemeleri gibi özel mahkemeler kurmuşlardır¹²⁹.

Eyalet yargılama mahkemelerinin kararlarına karşı kanun yolu başvuruları genel olarak eyalet istinaf mahkemelerine (the intermediate court of appeals) yapılmaktadır. Davaların taraflarının, dosyalarının bir kez de eyalet yüksek mahkemesinde ele alınmasını talep etme hakları bulunmaktadır¹³⁰.

ABD eyaletlerinde kanun yolu mahkemeleri (appellate court), en son başvuru mahkemesi (court of last resort) ve ara kanun yolu mahkemeleri-istinaf (intermediate appellate court) olarak ikiye ayrılmaktadır¹³¹.

ABD eyaletlerinde en son başvuru mahkemeleri (court of last resort) genel olarak supreme court olarak adlandırılmaktadır. Ancak; court of appeals (Washington D.C., Maryland, New York), supreme judicial court (Maine, Massachusetts), supreme court of appeals (West Virginia) olarak adlandırılan eyaletlerde bulunmaktadır. Ara kanun yolu mahkemeleri (istinaf- intermediate appellate court) ise genel olarak, court of appeals olarak adlandırılmıştır. Bununla birlikte; appellate court (Connecticut, Illinois, Massachusetts), district courts of appeal (Florida), intermediate court of appeals (Hawaii), court of special appeals (Maryland) ve superior courts court, appellate division (New Jersey) olarak adlandırıldığı eyaletler de bulunmaktadır¹³².

Eyalet mahkemelerinin isimleri ne kadar farklı olursa olsun, yaptıkları görevler itibarıyla birbirine benzemektedirler¹³³. Ayrıca bazı eyaletlerde istinaf mahkemeleri varken (New York – Appellate Division of Supreme Court), diğer bazı eyaletlerde istinaf mahkemeleri bulunmamaktadır (Minnesota)¹³⁴.

¹²⁹<http://www.uscourts.gov/FederalCourts/UnderstandingtheFederalCourts/Jurisdiction/DifferencebetweenFederalAndStateCourts.aspx>, erişim tarihi: 20/03/2011.

¹³⁰<http://www.uscourts.gov/FederalCourts/UnderstandingtheFederalCourts/Jurisdiction/DifferencebetweenFederalAndStateCourts.aspx>, erişim tarihi: 20/03/2011.

¹³¹ U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics, State Court Organization 2004, Washington - August 2006, s. 10.

¹³² U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics, State Court Organization 2004, Washington - August 2006, s. 10.

¹³³ Hall, s. 11.

¹³⁴ Göksu, s. 14.

b. İlk derece mahkemeleri (Trial courts)

İlk derece mahkemelerinin yapılanmasında genel yetkili yargılama mahkemeleri ve özel ve sınırlı yetkili yargılama mahkemeleri ayırımına şahit olmaktadır¹³⁵.

Genel yetkili mahkemeler (*trial courts of general jurisdiction*) superior court, circuit court, court of common plea şeklinde farklı adlandırılabilirlerdir.

aa. Genel yetkili mahkemeler (Trial court of general jurisdiction)

Genel yetkili durumda bulunan ilk derece mahkemeleri “high court”, “felony court” “circuit court” “county court”, “court of common pleas”, “district court” veya “superior court” olarak da adlandırılmaktadır¹³⁶. Superior court, genel yetkili eyalet mahkemeleri arasında en yüksek dereceli ilk derece yargılama (trial court) mahkemesidir. Örneğin New York Eyaletinde, bu mahkemeler supreme court olarak adlandırılmaktadır¹³⁷.

Genel yetkili ceza mahkemeleri, daha nitelikli suçlara bakarken, genel yetkili hukuk mahkemeleri ise uyuşmazlığın değerinin daha fazla olduğu (genel olarak 10.000 dolar ve daha fazla) uyuşmazlıkları ele almaktadır¹³⁸.

Bazı eyaletlerde genel yetkili eyalet mahkemeleri¹³⁹, sınırlı yetkili eyalet mahkemeleri kararlarına karşı yapılan yasa yolu başvurularını da kanun yolu mahkemesi olarak incelemektedir¹⁴⁰.

ABD yaklaşık olarak 2.000 genel yetkili eyalet mahkemesi bulunmaktadır¹⁴¹.

bb. Sınırlı yetkili mahkemeler (Trial court of limited jurisdiction)

Görev bakımından sınırlı yetkili durumda bulunan yargılama mahkemeleri ise alt derece mahkemesi (lower court) veya hafif suçlar

¹³⁵ Schmallegger, s. 370.

¹³⁶ Schmallegger, s. 370; Gaines/Miller, s. 193.

¹³⁷ Siegel/Worrall, s. 334; Schmallegger, s. 372.

¹³⁸ Siegel/Worrall, s. 329.

¹³⁹ Bu mahkemeler için kullanılan isimler eyaletlere göre farklılık göstermektedir. Genel olarak bu mahkemeler, superior court, circuit court, court of common pies olarak adlandırılmaktadır. Geniş bilgi için bk. Schmallegger, s. 370.

¹⁴⁰ Siegel/Worrall, s. 330; Schmallegger, s. 378.

¹⁴¹ Siegel/Worrall, s. 329.

mahkemesi (misdemeanor court) olarak adlandırılabilir. Bu mahkemeler; justice of the peace court, district court, county court, metropolitan court, municipal court ve traffic mahkemeleridir¹⁴².

Mahkemelerin isimleri farklı olmakla birlikte, bu kapsamda kalan mahkemelerin temel özelliği bu mahkemelerin yargı yetkisinin kabahat nevinden (misdemeanor) veya daha hafif nitelikli suçlarla ya da daha hafif değer taşıyan hukukî uyuşmazlıklarla sınırlı olmuş olmasıdır¹⁴³. Ayrıca, bu mahkemelerde daha basit muhakeme kuralları geçerlidir¹⁴⁴.

Bazı eyaletlerde sınırlı yetkili eyalet mahkemeleri, hukuk ve ceza uyuşmazlıkları bakımından ayrı yapılandırılmış, bir kısım eyaletlerde ise bu ayrıma gidilmemiştir¹⁴⁵.

Eyaletler, değişik suç türlerini göz önünde bulundurmamak ve sosyal problemlerin çözümüne katkı sağlamak amacıyla özel mahkemeler kurmuşlardır. Drug court, mental health court, community court, domestic violence court, traffic court ve gun court bunlardan bazılarıdır. Bunların dışında evsizlerin durumunu değerlendirmek veya cinsel dokunulmazlığı karşı işlenen suçların yargılmasını yapmak üzere de özel mahkemeler kurulmuştur¹⁴⁶.

Bir kısım eyaletlerde municipal court judge olarak adlandırılmakta olan **magistrate**, her eyalette bulunmamaktadır. Hâkim olarak bunların temel görevi suç kolluğunun soruşturması sırasında ihtiyacı olan ve hâkim kararlarını gerektiren talepleri hakkında (arama, elkoyma gibi) karar vermektir¹⁴⁷. Bunun yanında, magistrate hakimlikleri az miktarlardaki para

¹⁴² Schmallegger, s. 371; Siegel/Worrall, s. 334.

¹⁴³ Siegel/Worrall, s. 329.

¹⁴⁴ Schmallegger, s. 378.

¹⁴⁵ Siegel/Worrall, s. 329.

¹⁴⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Siegel/Worrall, s. 331.

¹⁴⁷ ABD'nin bir kısım eyaletlerinde ceza muhakemesi koruma tedbirleri hakkında karar verme yetkisi magistrate mahkemelerine aittir. Türkiye bakımından benzer bir uygulamaya, 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanunla, bazı suçlar hakkında uygulanacak ceza muhakemesi koruma tedbirleri bakımından başlanılmıştır. Gerçekten, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçu, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçu, suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanmak suretiyle işlenen suçlar ile terör suçları hakkında uygulanacak ceza muhakemesi koruma

cezasını gerektiren suçlar ile kısa süreli hürriyeti kısıtlayıcı cezaları gerektiren suçlar hakkında yargılama yapmakla da yetkilidir¹⁴⁸.

Sınırlı yetkili eyalet mahkemelerinin gördükleri davalar bakımından genel bir sınıflandırma yaptığımızda bu mahkemeler, veraset, terekenin idaresi, aile uyuşmazlıkları, çocuk suçluluğu, düşük değer taşıyan hukuk uyuşmazlıkları, yerel makamlar tarafından kabahat olarak kabul edilmiş kuralların ihlali dolayısıyla açılan davalara bakmaktadır¹⁴⁹.

Ülke genelinde, sayısı yaklaşık olarak 13.500 olan sınırlı yetkili eyalet mahkemeleri, tüm eyalet mahkemelerine gelen davaların yaklaşık olarak yüzde 90'ını ele almaktadır¹⁵⁰.

c. Eyalet istinaf mahkemesi (Intermediate appellate court)

Eyalet yargılama mahkemelerinin kararlarından memnun olmayan tarafların, kararı istinaf mahkemesine götürme hakları bulunmaktadır. İstinaf talepleri, eyalet istinaf mahkemeleri (the intermediate court of appeal) tarafından karara bağlanır.

Bu mahkemeler ara kanun yolu mahkemesi olup, 50 eyaletin 39 tanesinde bulunmaktadır. İstinaf mahkemesine sahip olan eyalet sayısı gittikçe artmaktadır¹⁵¹. İstinaf mahkemesine sahip bulunmayan 11 eyalet, istinaf incelemesi ihtiyacını bu görevi eyalet yüksek mahkemesine vermek suretiyle karşılamıştır¹⁵². 39 eyaletin ikisinde, hukuk ve ceza uyuşmazlıklarını ele almak amacıyla, ayrı ayrı istinaf mahkemesi kurulmuştur¹⁵³.

d. Eyalet yüksek mahkemesi (State Supreme Court)

Eyalet yüksek mahkemesi, eyalet yargılama düzeyinde ve Federal Yüksek Mahkemeye yapılabilecek başvurular dışında kalan durumlar bakımından, son başvuru merciidir. Bazı eyaletlerde “court of appeals”,

tedbirleri hakkında karar vermek amacıyla hakimlikler oluşturmak üzere 6352 sayılı Kanun ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda değişiklik yapılmıştır.

¹⁴⁸ Gaines/Miller, s. 193.

¹⁴⁹ Gaines/Miller, s. 193.

¹⁵⁰ Siegel/Worrall, s. 329.

¹⁵¹ Schmallegger, s. 370.

¹⁵² Barlow, s. 424.

¹⁵³ Siegel/Worrall, s. 335.

“supreme judicial court” veya “supreme court of appeals” olarak adlandırılmaktadır. Oklahoma ve Texas Eyaletlerinde hukuk ve ceza uyuşmazlıklarını ele almak üzere ikişer tane son başvuru mercii ihdas edilmiştir¹⁵⁴. New York ve Maryland Eyaletlerinde en yüksek dereceli mahkeme supreme court olarak değil, “the court of appeal” olarak adlandırılmıştır¹⁵⁵. Özellikle istinaf muhakemesi yapacak mahkemeye (intermediate appellate court) sahip olmayan eyaletlerde, eyalet yüksek mahkemesi (state supreme court), istinaf mahkemesi (court of appeal) olarak da adlandırılmaktadır¹⁵⁶. Eyaletlerden 39 tanesi istinaf mahkemesine (intermediate appellate courts) sahip olmasına rağmen, tamamı eyalet yüksek mahkemesine (state supreme court) sahiptir¹⁵⁷.

İstinaf mahkemesi olan eyaletlerde, eyalet yüksek mahkemeleri genellikle davayı görüşmeyi kabul edip etmeme konusunda geniş takdir yetkisine sahiptir. İstinaf mahkemesi olmayan eyaletlerde ise yüksek mahkemenin takdir yetkisi sınırlıdır. Bu durumda başvuru eyalet yüksek mahkemesi tarafından bir hak meselesi olarak ele alınır¹⁵⁸.

Birçok eyalet ömür boyu hapis cezası ile idam cezalarına karşı yasa yolu incelemesi olarak, otomatik olarak ve doğrudan eyalet yüksek mahkemesi incelemesini kabul etmiştir¹⁵⁹.

e. Eyalet Mahkeme Yönetimi (State Court Administration)

ABD eyaletlerinin her biri kendi mahkeme yönetim sistemine sahiptir. Eyalet mahkemelerinin yönetimi eyalet mahkeme yöneticisi “**state court administrator**” tarafından gerçekleştirilmektedir¹⁶⁰.

Eyalet mahkeme yöneticisi; hâkim, savcı ve kamu görevlisi olarak görev yürütmekte olan savunma avukatları (defense attorney) ile diğer mahkeme personeli ile eyalet mahkemelerin ihtiyaçlarını belirlemek, eyalet mahkeme sisteminin bütçesinin hazırlanması, sunumu ve izlenmesi, eyalet

¹⁵⁴ Siegel/Worrall, s. 335.

¹⁵⁵ Gaines /Miller, s. 194.

¹⁵⁶ Barlow, s. 424.

¹⁵⁷ Schmallegger, s. 370-372.

¹⁵⁸ Açıkgül, s. 47.

¹⁵⁹ Schmallegger, s. 372.

¹⁶⁰ ABD ilk eyalet mahkeme yöneticisi ataması 1948 yılında New Jersey Eyaletinde gerçekleşmiştir. Daha sonraki gelişmeler için bkz. Schmallegger, s. 374.

mahkemelerine ait istatistik bilgilerin tutulması ve yayımlanması, hakim, savcı ve personel ihtiyaçlarını belirlemek, eyalet yasama meclisi ile mahkeme sistemi arasında iletişimin sağlanması, federal ve diğer dış finansman taleplerinin koordinasyonu, hakim, savcı ve personelin eğitim politikalarını belirlemek ve koordinasyonunu sağlamak ile eyalet mahkeme personelinin yönetiminden, sorumludur¹⁶¹.

IV. Sonuç

İkili bir mahkeme teşkilatı (*dual-court system*) sistemine sahip olunması, *esnek* (*flexible*) *oluşu* ve *rekabet* (*competition*) içinde bulunması ile *yerel değerlere saygılı* (*respect for local values*) ve onları korumakta olması, ABD mahkeme teşkilatı sisteminin temel özelliklerini yansıtmaktadır.

Birleşik Devletler *mahkeme teşkilatının ikili olması* ve eyaletlerin yerel değerlerini korumak amacıyla, eyaletlere mahkeme teşkilatlanması konusunda geniş takdir yetkisinin verilmiş olmasının sonucu olarak, eyaletler, adalet hizmetleri alanında da mukimlerine ve iş adamlarına daha iyi bir hizmet sunma yarışı ve *rekabeti* içinde bulunmaktadır. Gerçekte, yerel değerlerin korunmak suretiyle geliştirilmesi ve hizmetteki rekabet algısı Amerikan toplumunun genel özelliklerini yansıtmaktadır. Bu özelliğin adalet hizmetlerine ve bu hizmetin sunum modellerine yansıtılmış olması hizmetten memnuniyeti arttırmaktadır.

ABD mahkeme teşkilatının “*esnek*” olması değişik şekillerde karşımıza çıkmaktadır: Federal mahkeme, eyalet mahkemeleri ayrımında; İlk derece mahkemesi olan bir mahkemenin aynı zamanda, belirlenen durumlarda, kanun yolu muhakemesi yapabilmesinde; ABD Uluslararası Ticaret Mahkemesi (United States Court of International Trade) örneğinde olduğu gibi, bir mahkemenin gerektiğinde tüm ABD ülkesinde (ulusal yargı yetkisi) yetkili olmasında; Federal ve bazı eyalet yüksek mahkemelerinin kendisine yapılan başvuruyu “esastan incelemeye değerlik” ölçütüne tabi tutma konusundaki geniş takdir yetkisine sahip olmasında olduğu gibi, ABD mahkeme teşkilatı çok sayıda istisnaları kapsayan, ihtiyaçların pratik ve uygulanabilir yöntemlerle karşılanmasını ön planda tutan, şekilden uzak ve esnek bir yapılanma örneğidir.

¹⁶¹ Schmallegger, s. 375 vd.

Türk mahkeme teşkilatında Terörle Mücadele Kanununun 10 uncu maddesiyle kurulmuş olan *bölge ağır ceza mahkemeleri* gerek yargı yetkisinin coğrafi kapsamının diğer mahkemelere göre geniş olması ve gerek devlet yönetimi ve kamu düzenine karşı suçları kapsama almış olması nedeniyle, Amerikan bölge mahkemelerine (the U.S. district court) benzemektedir. Ancak, federal bölge mahkemelerinin (U.S. district court) yargı yetkisi bölge ağır ceza mahkemelerine göre daha kapsamlıdır.

Öte yandan, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun, 4389 sayılı Bankalar Kanunu gereği yetkilendirilen mahkemeler ile tüketici mahkemeleri, kaçakçılık mahkemeleri, fikri ve sınaî haklar hukuk mahkemeleri, fikri ve sınaî haklar ceza mahkemeleri ve denizcilik ihtisas mahkemelerinin yargı yetkisi bakımından, özel yargı yetkisine izin veren düzenlemeler olmakla birlikte, bu tür özel yetkili mahkemelerin yargı çevresinin belirlenmesinde bütüncül bir bakış ile daha esnek ve birbiriyle uyumlu sistemlerin kurulmasında yarar görmekteyiz.

Öte yandan, Amerikan mahkeme teşkilatı sisteminin esnek olmasını sağlayan uygulamalardan birisi olan, ilk derece mahkemesi (veya özel yetkili ilk derece mahkemeleri) kararlarından bir kısmına karşı kanun yolu incelemesi görevinin başka bir ilk derece mahkemesine (veya genel yetkili ilk derece mahkemesi) verilmesi uygulamasından, özellikle istinaf mahkemelerinin olmadığı bir sistemde, yararlanılabileceği kanaatindeyim. Bu suretle, Yargıtay ve Danıştay'a davaların aşırı gelmesine de engel olunabilecektir. Bu sistem, kanun yolu incelemesi yapacak olan makamları çeşitlendirmekte ve temel kanun yolu incelemesi yapmakta olan mahkemenin esas görevi olan hukuk uygulama birliğinin yerleşmesine katkı vermesine hizmet etmektedir. Öte yandan, yargılama sürelerine olumlu katkı sunmaktadır.

Öten yandan, ABD Yüksek Mahkemesinin yetkileri arasında olan ve kendisine yapılan her türlü başvuruyu esastan incelememe yetkisi, Türkiye'de istinaf muhakemesine başlanılmasından sonra, Yüksek Mahkemeler bakımından üzerinde durulması gereken ve Yüksek Mahkemelerin içtihat mahkemesi olarak görev yapmasına hizmet edecek önemli bir araç olarak durmaktadır. Bunun örnek uygulamalarına, özellikle 6352 sayılı Kanun ile idari yargılama sisteminde yapılan değişikliklerin sonuçları test edildikten sonra, başlanılabileceği düşüncesindeyiz.

Yine, 6352 sayılı Kanun ile 3402 sayılı Kadastro Kanununa eklenen 33-A maddesiyle, iş yoğunluğu ve coğrafi durum dikkate alınarak bir kadastro mahkemesinin kaldırılmasına ve kaldırılan bu kadastro mahkemesinin bir başka bir kadastro mahkemesinin yargı çevresine dâhil edilmesine karar verilebilecektir. Bize göre, bu suretle bir ilin kadastro mahkemesi kapatılabilir ve bir başka il kadastro mahkemesinin yargı yetkisine dahil edilebilir. Ancak, bu düzenleme oldukça çekingen ve sınırlı olmuştur. ABD mahkeme teşkilatlanmasında sık rastlanan ve daha geniş coğrafi alanı ve hatta gerektiğinde bütün Birleşik Devletleri kapsayan yargı yetkisine sahip mahkemelerin kurulmasında olduğu gibi, bu tür uygulamalar Türkiye bakımından da uygulanabilir örneklerdir. Özellikle, uluslararası ticaret, patent ve marka mevzuatı, deniz hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklar, devlete karşı yöneltilmiş olan bir kısım tazminat davaları, kadastro uyuşmazlıkları, nitelikli iflas davaları ile iş ve sosyal güvenlik hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklar bakımından ulusal veya bölgesel yetkili ilk derece mahkemelerin kurulmasında yarar görmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Acker, James R./Brody Davit C. (2004). Criminal Procedure, A Contemporary Perspective (Second Edition). Massachusetts: Jones and Bartlett Publishers, Sudbury.
- Açıkgül, Hacı Ali (2012). Amerikan Yargı Sistemi. Adalet Dergisi. Sayı 43.
- Amerika Birleşik Devletleri'nde Federal Yargılama Sistemi ve Bu Sistem İçinde Cezaî Yargımın Yeri ve İşleyişi (2011). s. 8. 12 Mayıs 2011 tarihinde http://turkish.turkey.usembassy.gov/media/pdf/federal_yargi.pdf adresinden ulaşıldı.
- Amerika Hakkında, Amerika Birleşik Devletleri Anayasası (2004). The World Book Encylopedia. 11 Mayıs 2011 tarihinde <http://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/ABD-anayasasi.pdf> adresinden ulaşıldı.
- Barlow, Hugh D. (2000). Criminal Justice in America, New Jersey: Prentice Hall, Uhpper Saddle River.
- Berkley, George E./Giles, Micheal W./Hackett, Jerry F./Kassoff, Norman C. (1976). Introduction to Criminal Justice, Police, Corts, Corrections. Boston: Holbrook Press, Inc.
- Biskupic, Joan/Witt, Elder (1997). The Supreme Court &the Powers of the American Government. Washington, D.C.: Congressional Quarterly INC.
- Can, Mustafa (2003). ABD Yargı Sistemi ve Uyuşmazlıkların Çözümü, Mevzuat Dergisi, Yıl 6, Sayı 69, Eylül 2003. 14 Temmuz 2011 tarihinde http://www.mevzuatdergisi.com/2003/09a_Personnel_/04.htm adresinden ulaşıldı.
- Carmen, Rolando V.Del (1987). Criminal Procedure For Law Enforcement. Monterey-California: Brooks/Cole Publishing Company.
- Cole, George F. / Smith, (2001). Christopher E.,The American System of Criminal Justice, (9 th Edition). U.S.A.: WadsworthThonson Learning.

- Fine, Toni M., (2011). New York University Law School, 15 Temmuz 2011 tarihinde <http://www.lawyerintl.com/law-articles/2233-How%20the%20U.S.%20Court%20System%20Works> adresinden ulaşıldı.
- Gaines, Larry K./Miller, Roger Leroy, *Criminal Justice in Action The Core. (Sixth Edition)*. Wadsworth Cengage Learning, Instructor's Edition.
- Göksu, Mustafa (2001). *Amerikan Yargılama Hukukunda Tanık*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Hall, Daniel E. (199). *Criminal Law and Procedure. (Second Edition)*. New York: New York West Publishing.
- Hakeri, Hakan (2008). *Amerikan Ceza Hukukuna Genel Bir Bakış*. Ceza Hukuku Dergisi. Aralık 2008.
- İdare Dergisi, Sayı 466, Mart 2010.
- Jones, John Paul, *Yüksek Mahkeme, Benzersiz Bir Kurum*. s. 9. 22 Ağustos 2011 tarihinde http://turkish.turkey.usembassy.gov/media/pdf/supreme_court.pdf adresinden ulaşıldı.
- Klein, Fannie J.(1977). *Federal and State Court System, A Guide, The Institute Judicial Administration*. Balinger Publishing Company.
- Neubauer, David W. (1997). *America's Courts and the Criminal Justice System*. New York: Wadsworth Publishing Company.
- Remy, Richard C. / Patrick, John J. / Saffell, David C. / Clayton, Gary E. (2008). *Civics Today, Citizenship, Economics*. New York: McGrawHill.
- Schmallegger, Frank (2005). *Criminal Justice Today, An Introductory Text for the 21 st Century: (8 th Edition)*. New Jersey: Pearson Education.
- Siegel, Larry J. / Worrall, John L. (2010). *Introduction to Criminal Justice. (Thirteenth Edition)*. U.S.A.: Wadsworth Cengage Learning.
- Smith, Christopher E. (1993). *Courts, Politics, and the Judicial Process*. USA: Nelson Hall Inc.
- Stein, Theodore J. (2004). *The Role of Law in Social Work Practice and Administration*. New York: Columbia University Press.

Stumpf, Harry P. / Culver, John H. (1993). The Politics of State Courts. Longman Publishing Group.

The United States Constitution (2005). Lexis Nexis.

Tobias, Marc Weber / Petersen, R. David (1972). Pre-Trial Criminal Procedure, A Survey of Constitutional Rights. Illinois: Charles C. Thomas Publisher.

U.S.Department of Justice (August 2006). Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics, State Court Organization 2004, Washington.

Usresler, Aysun (Frankfurt: 1992). Amerika Birleşik Devletlerinde Yargıçlar Hükümeti, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Ülkemen, Sinan (2006), Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye Cumhuriyeti Polis Teşkilatları Karşılaştırılması, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yönetim Bilimleri Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

http://en.wikipedia.org/wiki/Administrative_Office_of_the_United_States_Courts 01 Mart 2012 tarihinde erişildi.

http://en.wikipedia.org/wiki/Courts-martial_in_the_United_States 16.08.2012 tarihinde erişildi.

http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Court_of_Appeals_for_the_Armed_Forces 04 Ocak 2011 tarihinde erişildi.

http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Court_of_Appeals_for_the_Federal_Circuit 04 Ocak 2011 tarihinde erişildi.

http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Court_of_Appeals_for_Veterans_Claims 15 Ağustos 2012 tarihinde erişildi.

http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Court_of_Federal_Claims 04 Mayıs 2012 tarihinde erişildi.

http://tr.wikipedia.org/wiki/ABD_Y%C3%BCce_Mahkemesi 12 Ağustos 2012 tarihinde erişildi.

http://turkish.turkey.usembassy.gov/media/pdf/supreme_court.pdf 16 Ağustos 2011 tarihinde erişildi.

<http://www.e-booksdirectory.com/details.php?ebook=3274> 02 Ağustos 2011 tarihinde erişildi.

<http://www.law.cornell.edu/uscode/text/28/151> 14 Ağustos 2012 tarihinde erişildi.

<http://www.lawyerintl.com/law-articles/2233-How%20the%20U.S.%20Court%20System%20Works> 02 Nisan 2011 tarihinde erişildi.

<http://www.mevzuatdergisi.com/2003/09a/04.htm> 02 Aralık 2011 tarihinde erişildi.

<http://www.uscourts.cavc.gov/> 04 Ocak 2011 tarihinde erişildi.

<http://www.uscourts.gov/EducationalResources/FederalCourtBasics/CourtStructure/JurisdictionOfStateAndFederalCourts.aspx> 11 Aralık 2011 tarihinde erişildi.

<http://www.uscourts.gov/EducationalResources/FederalCourtBasics/CourtStructure/ComparingFederalAndStateCourts.aspx> 02 Nisan 2012 tarihinde erişildi.

<http://www.uscourts.gov/FederalCourts/JudicialConference/Membership.aspx> 24 Mart 2011 tarihinde erişildi.

<http://www.uscourts.gov/FederalCourts/UnderstandingtheFederalCourts/Jurisdiction/DifferencebetweenFederalAndStateCourts.aspx> 02 Nisan 2012 tarihinde erişildi.

<http://www.uscourts.gov/FederalCourts/UnderstandingtheFederalCourts/CourtofAppeals.aspx> 03 Nisan 2012 tarihinde erişildi.

<http://www.uscourts.gov/FederalCourts/UnderstandingtheFederalCourts/FederalCourtsInAmericanGovernment.aspx> 16 Mart 2011 tarihinde erişildi.

<http://www.va.gov/> 04 Ocak 2011 tarihinde erişildi.

<http://www2.maxwell.syr.edu/plegal/scales/court.html> 04 Şubat 2011 tarihinde erişildi.

